

เค้าโครงงานวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้าง
ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

นายสมบูรณ์ เรื่องแก้ว ผอ.สพม.๑๒

นางจิรา ชูช่วย ศึกษานิเทศก์

นายชาญณรงค์ รัตนบุรี ศึกษานิเทศก์

นายณัฐวุฒิ รัตนอรุณ ผอ.รร.คีรีราษฎร์พัฒนา

นางมัทนา รัตนะรัต นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

รหัสโครงการ ๑๙๕๐๙

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

๒๕๖๑

คำนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเปลี่ยน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้าง ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ซึ่งเกิดจากที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ (นครศรีธรรมราช-พัทลุง) ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ติดตามและ ประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ได้เล็งเห็น ความสำคัญของกระบวนการสร้าง ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการสถานศึกษาด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม จึงได้จัดทำ โครงการวิจัยสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพ การศึกษาด้วยกระบวนการสร้าง ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ โดยสามารถนำไปใช้ให้เกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตอบสนองนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้โรงเรียนในสังกัด มีกระบวนการทำงานที่มีความรับผิดชอบต่อผลการ ปฏิบัติงาน ให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งนักเรียนได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพ เป็น ทรัพยากรที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุข ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและมีความรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดภาพความสำเร็จโรงเรียนแห่งคุณภาพต่อไป

ขอขอบคุณ คณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ที่ สนับสนุนให้การดำเนินโครงการวิจัย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมแลกเปลี่ยน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างดียิ่ง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
บทที่ ๑ บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	๔
ขอบเขตของการวิจัย.. ..	๕
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒.....	๘
แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	๑๗
แนวคิดหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วม.....	๓๕
การพัฒนารูปแบบ.....	๔๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๕๖
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๕๗
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๖
การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๖
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๗
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๘
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๙
บรรณานุกรม	๗๑
ภาคผนวก เครื่องมือในการวิจัย	๗๔

บทที่ ๑ บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ดำเนินการภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ ๒๑ และสภาวะการณ์ที่เป็นแรงกดดัน ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้กรอบและแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕ และแผนการศึกษาชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙) บริบทของการจัดการศึกษาและผลการพัฒนาการศึกษาของไทยในช่วงปี ๒๕๕๒-๒๕๕๘ ด้านคุณภาพการศึกษา ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ ส่วนความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน เทียบกับนานาชาติทั่วโลก และในอาเซียน โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียน ในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต หรือสถานการณ์จริง พบว่า ผลการประเมิน PISA ๒๐๑๕ (ปี ๒๕๕๘) คะแนนเฉลี่ยด้านการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้เรื่องการอ่าน และการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย อายุ ๑๕ ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา โดยประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ ๕๕ จาก ๗๒ ประเทศ ซึ่งต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์และเวียดนาม ซึ่งอยู่ในลำดับที่ ๑ และ ๘ ตามลำดับ ส่วนการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย เทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study : TIMSS) ซึ่งเน้นการประเมินความรู้และทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของนักเรียน ปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ของไทยจากผลการประเมินในปี ๒๕๕๘ พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อยู่ในอันดับที่ ๒๖ จาก ๓๗ ประเทศ ทั้งสองวิชา แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถ การคิดวิเคราะห์และการนำไปใช้ โดยเฉพาะด้านที่กำหนดเป็นสาระหลัก ในการประเมินระดับนานาชาติ ได้แก่ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (แผนการศึกษาแห่งชาติ : ๒๕๖๐ หน้า ๑๙,๓๓,๓๖-๓๗)

การศึกษาได้รับความคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจมากมาย นับตั้งแต่การช่วยให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้และคิดเป็น เรียนรู้จริยธรรมและความเป็นพลเมือง ตลอดจนพัฒนาทักษะทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเท่าเทียมในสังคมในระยะยาว จากบทบาทหน้าที่สำคัญหลายประการดังกล่าว การศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจึงก่อให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงต่อ

ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งประชาชนต้องการทักษะการคิดและการดำรงชีวิต ที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญ การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วน ตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของสังคม เนื่องจากพ่อแม่มีสิทธิ์เรียกร้องให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาให้แก่ลูกอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ลูกมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน และที่สำคัญ คือ ทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามมาตรฐานคุณภาพ ที่สังคมต้องการเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ต่อไปไม่ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองจะส่งลูกเข้าเรียน ในสถาบันการศึกษาใด จะมีความมั่นใจได้ว่า สถาบันการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องวิ่งเต้นหรือฝากลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษา ที่มีชื่อเสียง ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบที่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถาบันการศึกษาให้ทัดเทียมกัน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงยอมไม่ได้ ถ้าลูกเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง แล้วไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ที่รับประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง คือ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดับอำเภอ จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษากรมเจ้าสังกัดและกระทรวงต้องมีการรับผิดชอบในการผลของการจัดการศึกษา(<http://taamkru.com/th/>)

นอกจากนี้ งานการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (๒๕๕๕) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ใจกลางของปัญหาคุณภาพ การศึกษาไทยไม่ใช่การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาด “ประสิทธิภาพ” ในการใช้ทรัพยากรอันเนื่องมาจากการขาด “ความรับผิดชอบ” ของระบบการศึกษาต่อนักเรียนและผู้ปกครองนั่นเอง การเริ่มการปฏิรูปคุณภาพการศึกษา จึงต้องมุ่งตรงไปที่การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ ในกรณีของการศึกษาโรงเรียนมีพันธะผูกพันตามหน้าที่ ในการให้ความรู้แก่นักเรียนตามที่คุณปกครองคาดหวัง โรงเรียนจึงควรมีความรับผิดชอบต่อผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย รัฐมักมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดการศึกษาเองผ่านโรงเรียนรัฐบาล หรือ อุดหนุนงบประมาณแก่โรงเรียนรัฐและเอกชน รัฐจึงเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบต่อผู้ปกครองแทนโรงเรียน โดยในประเทศประชาธิปไตย การเลือกตั้งและการเรียกร้องทางการเมืองจะเป็นกลไกที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ในฐานะพลเมืองและชุมชนใช้ควบคุมนักการเมืองซึ่งกุมอำนาจรัฐ ในเวลาเดียวกันโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐ ก็ต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงานรัฐ ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ และต้องกำกับดูแลครูของตนให้สอนนักเรียน อย่างมีคุณภาพ และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ ๑) การสร้างระบบความรับผิดชอบต่อ (accountability) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๒) การปรับหลักสูตร สื่อการสอน และการพัฒนาครู เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับบริบทของศตวรรษที่ ๒๑ และ ๓) ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษา โดยปรับการจัดสรรงบประมาณ และให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ครูและนักเรียนที่มีปัญหา

จากแนวคิดการสร้างระบบความรับผิดชอบ (accountability) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เรื่อง การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดความรับผิดชอบ พบว่า ปัญหาที่คือ สายความรับผิดชอบ “ผู้ปกครอง-รัฐบาล-กระทรวงศึกษาธิการ-สพฐ.-สพท.-โรงเรียน-ครู” มีความเสี่ยงในระบบการศึกษา ที่สายความรับผิดชอบต่อขาด แม้ผลการเรียนของนักเรียนแย่งเรื่อยๆ จะไม่มีผลใดแสดงความพยายามปรับปรุงแก้ไขอย่างเต็มที่ เพราะไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อใครแต่อย่างใด จึงควรมีแนวทางที่ทำให้โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ การสร้างความรับผิดชอบไม่ได้มีนัยถึงการทิ้งภาระหน้าที่ ในการสนับสนุนและกำกับ ดูแล ระบบการศึกษาโดยรัฐ ให้กลายเป็นภาระหน้าที่ของผู้ปกครองและสถานประกอบการทั้งหมด เนื่องจากในระบบความรับผิดชอบ นั้น รัฐยังมีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวก และสร้างกลไกให้ผู้ปกครองและสังคม สามารถกำกับและตรวจสอบโรงเรียนได้ง่ายขึ้น (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, ๒๕๕๖ : ๒-๓)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ พบว่า โรงเรียนในสังกัดจำนวน ๙๗ โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ จำนวน ๒๐ โรงเรียน และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ จำนวน ๗๗ โรงเรียน สำหรับปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ จำนวน ๑๕ โรงเรียน และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ จำนวน ๘๒ โรงเรียน ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ พบว่า โรงเรียนในสังกัดจำนวน ๙๕ โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ จำนวน ๑๐ โรงเรียน และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ จำนวน ๘๕ โรงเรียน สำหรับปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ จำนวน ๑๐ โรงเรียน และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ จำนวน ๘๕ โรงเรียนเช่นกัน ซึ่งจากผลการเปรียบเทียบทั้ง ๒ ปีการศึกษา จำนวนโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ยังคงมีจำนวนโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงและต่ำกว่าระดับประเทศ เท่าเดิม ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เมื่อเปรียบจากปีการศึกษา ๒๕๕๙ กับปีการศึกษา ๒๕๖๐ ปรากฏว่าจำนวนโรงเรียนที่มีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศมีเพิ่มขึ้น จำนวน ๙ โรงเรียน

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ที่ได้กล่าวมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ (นครศรีธรรมราช-พัทลุง) ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ได้เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม จึงได้จัดทำ โครงการวิจัยสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ โดยสามารถนำไปใช้ให้เกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้โรงเรียนในสังกัด มีกระบวนการทำงานที่มีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งนักเรียนได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพ เป็นทรัพยากร

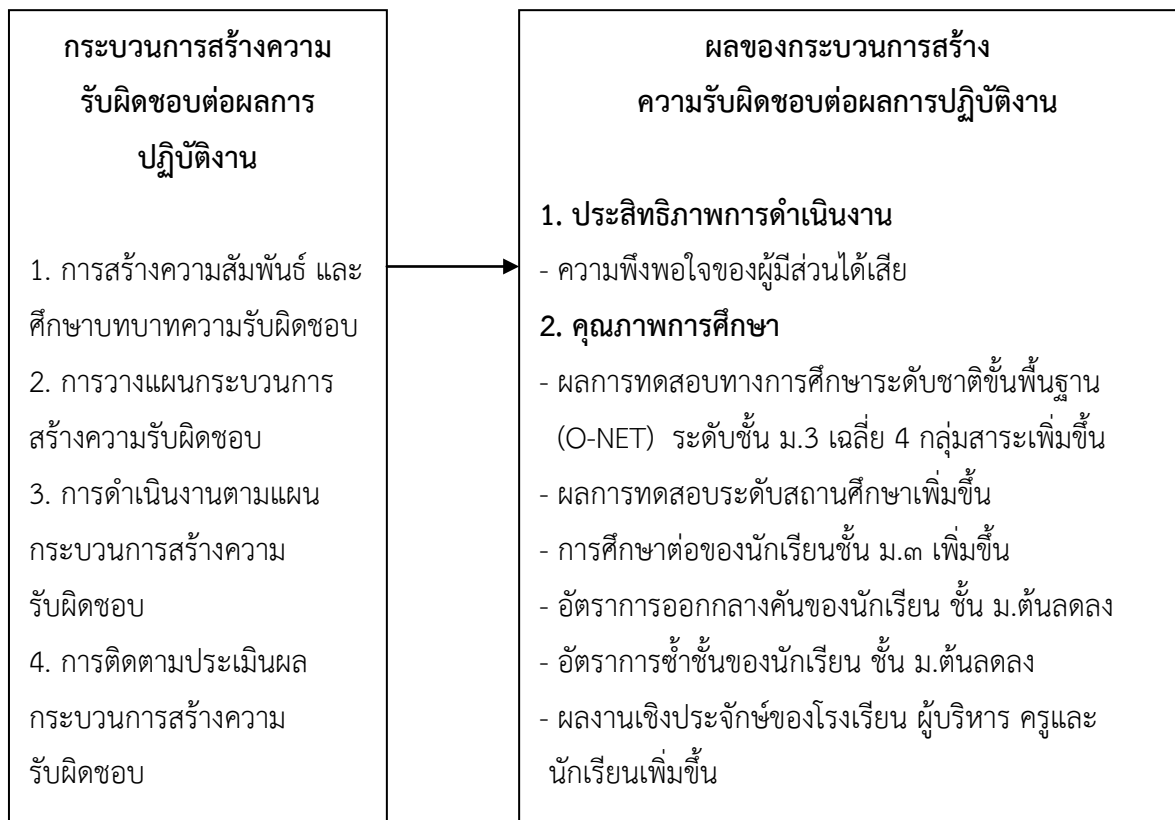
ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุข ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและมีความรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดภาพความสำเร็จโรงเรียนแห่งคุณภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

๒.๒ เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

๓. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ ๑ รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ภายใต้กรอบแนวคิดและแนวทางในการยกระดับความรับผิดชอบต่อระบบการศึกษา
ข้างต้น แต่ละภาคส่วนจะมีบทบาทและหน้าที่ สรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ภาคส่วนผู้รับผิดชอบ	บทบาทและหน้าที่
โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน - รับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนการสอน - รับผิดชอบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน <p style="text-align: center;">และห้องเรียน</p>
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา - เสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา - กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
ผู้ปกครอง และชุมชน/ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา - การติดตามดำเนินงานและผลงานของโรงเรียน สพท. และ สพฐ. - การเรียกร้องนโยบายการศึกษาต่อ สพฐ. และ สพท. ร่วมกันกำหนดทักษะที่ต้องการ - รับผิดชอบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

4. ขอบเขตของการวิจัย

๔.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ จำนวน ๙๘ โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ ต่ำกว่าระดับชาติ จำนวน ๕ โรงเรียน โดยกำหนดวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาแนวโน้ม (Trend Studies) คุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

๑) กระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

๒) ประสิทธิภาพของรูปแบบกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

๔.๓ ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒

๔.๔ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

รูปแบบกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ จำนวน ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การสร้างความสัมพันธ์ และศึกษาบทบาทความรับผิดชอบ
๒. การวางแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ
๓. การดำเนินงานตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ
๔. การติดตามประเมินผลกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย

2. คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

- ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้น ม.3 เฉลี่ย

4 กลุ่มสาระเพิ่มขึ้น

- ผลการทดสอบระดับสถานศึกษาเพิ่มขึ้น
- การศึกษาต่อของนักเรียนชั้น ม.๓ เพิ่มขึ้น
- อัตราการออกกลางคันของนักเรียน ชั้น ม.ต้นลดลง
- อัตราการเข้าชั้นของนักเรียน ชั้น ม.ต้นลดลง
- ผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและ นักเรียนเพิ่มขึ้น

๕. นิยามศัพท์เฉพาะ

๕.๑ รูปแบบ หมายถึง รูปแบบการยกระดับคุณภาพที่คณะทีมงานวิจัยได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

5.2 กระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาใน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การสร้างความสัมพันธ์และศึกษาบทบาทความรับผิดชอบของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. การวางแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ
3. การดำเนินงานตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ
4. การติดตามประเมินผลกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ

๕.๒ คุณภาพการศึกษา หมายถึง ผลการดำเนินการตามกระบวนการสร้างความ
รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ความ
พึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานตามกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการ
ปฏิบัติงานของสถานศึกษา

2 คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน
(O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เหนือ 4 กลุ่มสาระเพิ่มขึ้น ผลการทดสอบระดับสถานศึกษา
เพิ่มขึ้น การศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพิ่มขึ้น อัตราการออกกลางคันของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำลง อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ลดลง และผลงาน
เชิงประจักษ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและ นักเรียนเพิ่มขึ้น

5.3 ภาคส่วนผู้รับผิดชอบ หมายถึง โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น

5.4 ข้อมูลปฐฐาน หมายถึง ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การศึกษาต่อของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อัตราการซ้ำชั้น
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลงานเชิงประจักษ์ ของนักเรียน ครูและสถานศึกษา ของปี
การศึกษาก่อนหน้าการดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษา

๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๖.๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ได้รูปแบบการยกระดับคุณภาพ
การศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน นำไปพัฒนาการบริหารจัดการ
โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา

๖.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ สามารถยกระดับคุณภาพ
การศึกษาโรงเรียนในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๓ ภาคส่วนผู้รับผิดชอบมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

๖.๔ นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ มีโอกาสศึกษาต่อ
ในระดับที่สูงขึ้น

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ในครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี สาระสำคัญของการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒
๒. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
๓. แนวคิดหลักการความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วม
๔. การพัฒนารูปแบบ
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ (นครศรีธรรมราช และพัทลุง) ตั้งอยู่เลขที่ ๑๒/๑๓ หมู่ที่ ๒ ถนนกะโรม ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีภารกิจหลักในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๑ จำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
๑	เบญจมาชูทิศ	๑,๒๕๓	๑,๕๕๕	๒,๘๐๘
๒	กัลยาณีศรีธรรมราช	๑,๐๒๒	๒,๑๕๔	๓,๑๗๖
๓	ปากพูน	๑๒๔	๑๒๙	๒๕๓
๔	เมืองนครศรีธรรมราช	๕๘๒	๗๓๗	๑,๓๑๙
๕	โยธินบำรุง	๑,๐๘๒	๙๙๗	๒,๐๗๙
๖	ตรีนิมิตรวิทยา	๖๔	๕๓	๑๑๗
๗	ท่านครูญาณวโรภาสอุทิศ	๒๙๒	๓๓๕	๖๒๗
๘	วิทยาศาสตร์จุฬารามราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช	๓๐๓	๔๑๘	๗๒๑
๙	สวนกุหลาบวิทยาลัย นครศรีธรรมราช	๓๘๕	๕๕๒	๙๓๗

ตารางที่ ๑ จำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
๑๐	ขุนทะเลวิทยาคม	๒๓๔	๙๗	๓๓๑
๑๑	เฉลิมราชประชาอุทิศ	๑๕๐	๑๕๗	๓๐๗
๑๒	เตรียมอุดมศึกษาภาคใต้	๓๖๘	๙๖๓	๑,๓๓๑
๑๓	พระพรหมพิทยานุสรณ์	๑๑๒	๑๖๒	๒๗๔
๑๔	ทางพูนวิทยาการ	๒๐๘	๑๙๘	๔๐๖
๑๕	เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช	๔๔๐	๕๙๕	๑,๐๓๕
๑๖	ฉวางรัชดาภิเษก	๖๖๕	๙๑๖	๑,๕๘๑
๑๗	ละอายพิทยานุสรณ์	๙๐	๑๐๖	๑๙๖
๑๘	พิปูนสังฆรักษ์ประชาอุทิศ	๒๐๓	๒๗๕	๔๗๘
๑๙	นางเอื้อยวิทยา	๒๘	๓๕	๖๓
๒๐	ทุ่งสง	๑,๐๒๘	๑,๖๙๖	๒,๗๒๔
๒๑	สตรีทุ่งสง	๗๓๐	๑,๔๒๒	๒,๑๕๒
๒๒	ทุ่งสงวิทยา	๔๒๘	๕๒๔	๙๕๒
๒๓	ทุ่งสงสหประชาสรรค์	๑๐๒	๘๓	๑๘๕
๒๔	กำแพงวิทยาคม	๒๙๗	๓๔๑	๖๓๘
๒๕	นาบอน	๓๖๘	๔๘๙	๘๕๗
๒๖	ทุ่งใหญ่วิทยาคม	๔๕๘	๗๑๑	๑,๑๖๙
๒๗	กรุงหยันวิทยาการ	๑๙๒	๑๙๓	๓๘๕
๒๘	ทุ่งใหญ่เฉลิมราชอนุสรณ์ รัชมิ่งคลาภิเษก	๒๔๔	๓๗๓	๖๑๗
๒๙	เสม็ดจวนวิทยาคม	๑๘๒	๑๙๘	๓๘๐
๓๐	ทุ่งสังพิทยาคม	๕๕	๔๕	๑๐๐
๓๑	บางขันวิทยา	๔๘๖	๖๖๐	๑,๑๔๖
๓๒	วังหินวิทยาคม	๗๔	๙๐	๑๖๔

ตารางที่ ๑ จำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
๓๓	ประสาธน์ราษฎร์บำรุง	๖๔	๕๖	๑๒๐
๓๔	ข้างกลางประชานุกูล	๑๖๑	๒๖๕	๔๒๖
๓๕	เข็รใหญ่	๔๗๖	๖๒๓	๑,๐๙๙
๓๖	วิเชียรประชาสรรค์	๔๖	๕๒	๙๘
๓๗	เข็รใหญ่สามัคคีวิทยา	๕๓	๗๒	๑๒๕
๓๘	ัญญาวดีศึกษา	๒๘	๒๔	๕๒
๓๙	ชะอวด	๕๖๒	๗๓๗	๑,๒๙๙
๔๐	ชะอวดวิทยาการ	๕๗๒	๗๔๐	๑,๓๑๒
๔๑	เกาะจันทร์ประชาภิบาล	๔๖	๓๗	๘๓
๔๒	ขอนหาดประชาสรรค์	๖๒	๘๑	๑๔๓
๔๓	ชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	๙๗	๑๑๘	๒๑๕
๔๔	ปากพนัง	๘๗๗	๑,๓๒๔	๒,๒๐๑
๔๕	โศภนคณาภรณ์	๕๓	๔๖	๙๙
๔๖	อินทร์ธานีวิทยาคม	๕๒	๓๑	๘๓
๔๗	สตรีปากพนัง	๔๔๓	๕๕๑	๙๙๔
๔๘	ร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒน์	๕๓๗	๖๗๘	๑,๒๑๕
๔๙	คีรีราษฎร์พัฒนา	๑๐๙	๑๒๘	๒๓๗
๕๐	ควนเกษสุทธิวิทยา	๑๐๖	๘๗	๑๙๓
๕๑	เสาชิงวิทยา	๑๓๙	๑๕๓	๒๙๒
๕๒	ตระพังพิทยาคม	๙๕	๗๙	๑๗๔
๕๓	หัวไทรบำรุงราษฎร์	๖๑๙	๘๑๒	๑,๔๓๑
๕๔	แหลมราษฎร์บำรุง	๑๑๐	๑๑๗	๒๒๗
๕๕	นพคุณประชาสรรค์	๖๘	๗๖	๑๔๔
๕๖	ทรายขาววิทยา	๑๒๘	๑๔๗	๒๗๕

ตารางที่ ๑ จำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
๕๗	เขาพังไกร	๘๓	๗๓	๑๕๖
๕๘	มัธยมศึกษาจุฬารักษ์	๑๗๕	๒๒๓	๓๙๘
๕๙	พรหมคีรีพิทยาคม	๕๑๑	๗๓๘	๑,๒๔๙
๖๐	บ้านเกาะวิทยา	๕๗	๕๒	๑๐๙
๖๑	ท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา	๘๓๖	๑,๒๓๒	๒,๐๖๘
๖๒	โมคลานประชาสรรค์	๑๐๑	๑๒๓	๒๒๔
๖๓	สระแก้วรัตนวิทย์	๒๑๗	๑๕๓	๓๗๐
๖๔	สิชลคุณาธารวิทยา	๕๕๙	๘๖๗	๑,๔๒๖
๖๕	ฉลองรัฐราษฎร์อุทิศ	๑๕๔	๑๔๔	๒๙๘
๖๖	สิชลประชาสรรค์	๔๑๘	๔๖๔	๘๘๒
๖๗	เทพราชพิทยาสรรค์	๕๖	๓๘	๙๔
๖๘	ขนอมพิทยา	๓๒๔	๓๖๖	๖๙๐
๖๙	ท้องเนียนคณาภิบาล	๔๑	๕๗	๙๘
๗๐	คงคาประชารักษ์	๑๘๔	๑๔๘	๓๓๒
๗๑	นบพิตรวิทยา	๒๒๗	๒๗๖	๕๐๓
๗๒	พัทลุง	๑,๔๑๗	๑,๘๖๗	๓,๒๘๔
๗๓	พัทลุงพิทยาคม	๕๓๖	๖๔๗	๑,๑๘๓
๗๔	พรหมพินิตชัยบุรี	๗๒	๓๓	๑๐๕
๗๕	ประภัสสรรังสิต	๒๔๔	๒๖๐	๕๐๔
๗๖	วชิรธรรมสถิต	๑๐๘	๕๘	๑๖๖
๗๗	สตรีพัทลุง	๘๔๒	๑,๙๔๓	๒,๗๘๕
๗๘	กงหราพิชากร	๑๙๘	๒๗๐	๔๖๘
๗๙	ชะรัดชนูปถัมภ์	๗๑	๗๑	๑๔๒
๘๐	ห่านโพธิ์พิทยาคม	๙๓	๙๖	๑๘๙

ตารางที่ ๑ จำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ที่	ชื่อโรงเรียน	ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
๘๑	ประชาบำรุง	๑๐๐	๑๕๖	๒๕๖
๘๒	ตะโหมด	๖๘๑	๑,๐๒๑	๑,๗๐๒
๘๓	ควนขนุน	๔๐๔	๔๙๙	๙๐๓
๘๔	พนาสูง	๘๕	๑๒๗	๒๑๒
๘๕	ดอนศาลานำวิทยา	๖๒	๖๑	๑๒๓
๘๖	ปัญญาภู	๙๓	๗๗	๑๗๐
๘๗	ควนพระสาครินทร์	๗๙	๙๓	๑๗๒
๘๘	ปากพะยูนพิทยาคาร	๒๖๒	๓๒๗	๕๘๙
๘๙	หารเทารังสีประชาสรรค์	๔๒๖	๖๓๕	๑,๐๖๑
๙๐	ศรีบรรพตพิทยาคม	๑๒๐	๑๐๓	๒๒๓
๙๑	ตะแพนพิทยา	๔๒	๒๑	๖๓
๙๒	ป่าบอนพิทยาคม	๑๒๒	๑๓๑	๒๕๓
๙๓	บางแก้วพิทยาคม	๒๘๓	๓๓๔	๖๑๗
๙๔	ป่าพะยอมพิทยาคม	๓๖๘	๔๘๗	๘๕๕
๙๕	นิคมควนขนุนวิทยา	๑๓๓	๑๔๒	๒๗๕
๙๖	เขาชัยสน	๓๖๙	๔๒๕	๗๙๔
๙๗	นาขยาดพิทยาคาร	๔๙	๓๐	๗๙
๙๘	อุดมวิทยายน	๑๑๘	๑๐๖	๒๒๔
รวม		๒๙,๐๗๒	๓๙,๒๖๗	๖๘,๓๓๙

ตารางที่ ๒ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ				
	ปีการศึกษา	๒๕๖๐	๒๕๕๙	๒๕๕๘	๒๕๕๗	๒๕๕๖
	เฉลี่ยระดับประเทศ	๓๔.๓๓	๓๕.๖๒	๓๕.๘๐	๓๒.๗๓	๓๔.๕๐
	เฉลี่ยระดับ สพฐ.	๓๔.๔๘	๓๕.๗๑	๓๕.๘๒	๓๒.๗๑	๓๔.๔๗
	เฉลี่ยระดับ สพม.๑๒	๓๖.๘๑	๓๗.๘๔	๓๗.๘๖	๓๔.๐๙	๓๕.๗๖
๑	เบญจมาชุกิต	๖๐.๑๓	๖๑.๙๘	๖๑.๘๑	๕๒.๒๓	๕๓.๕๑
๒	กัลยาณิศร์ธรรมราช	๔๗.๐๕	๔๖.๑๙	๔๖.๓๖	๔๒.๑๒	๔๓.๘๕
๓	ปากพูน	๓๑.๖๑	๒๙.๔๘	๓๑.๙๗	๒๘.๘๗	๓๑.๒๘
๔	เมืองนครศรีธรรมราช	๓๓.๔๖	๓๔.๘๑	๓๓.๙๓	๓๒.๑๑	๓๒.๖๒
๕	โยธินบำรุง	๓๔.๔๖	๓๕.๘๐	๓๕.๗๔	๓๒.๐๗	๓๔.๐๗
๖	ตรีนิมิตรวิทยา	๓๓.๙๐	๓๗.๒๙	๓๕.๓๐	๓๑.๘๔	๓๑.๐๘
๗	ท่านครุฑาณวโรภาสอุทิศ	๓๒.๑๘	๓๔.๐๘	๓๕.๓๑	๓๑.๙๙	๓๓.๔๕
๘	จุฬารณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช	๗๐.๔๖	๗๑.๓๑	๖๕.๗๗	๖๒.๘๑	๕๑.๙๙
๙	สวนกุหลาบวิทยาลัย นครศรีธรรมราช	๓๒.๐๒	๓๔.๘๐	๓๓.๙๙	๓๑.๑๑	๓๓.๑๕
๑๐	ขุนทะเลวิทยาคม	๒๘.๗๗	๒๘.๖๒	๒๙.๙๑	๒๙.๖๖	๒๘.๘๖
๑๑	เฉลิมราชประชาอุทิศ	๓๑.๐๑	๓๒.๖๐	๓๒.๑๐	๓๐.๐๗	๓๒.๒๒
๑๒	เตรียมอุดมศึกษาภาคใต้					
๑๓	พระพรหมพิทยานุสรณ์	๓๑.๒๑	๓๕.๐๕	๓๒.๐๘	๓๐.๓๔	๓๓.๕๙
๑๔	ทางพูนวิทยาการ	๓๑.๘๕	๓๑.๕๓	๓๒.๔๘	๒๘.๘๙	๓๐.๖๔
๑๕	เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช	๓๕.๒๒	๓๕.๕๙	๓๕.๗๙	๓๓.๔๑	๓๓.๕๖
๑๖	ฉวางรัชดาภิเษก	๓๔.๕๒	๓๖.๗๙	๓๘.๐๓	๓๑.๙๑	๓๕.๐๖
๑๗	ละอวยพิทยานุสรณ์	๒๙.๘๑	๓๒.๘๐	๓๓.๓๓	๓๐.๙๖	๓๒.๗๔
๑๘	พิปูนสังฆรักษ์ประชาอุทิศ	๓๒.๗๘	๓๖.๓๔	๓๖.๐๕	๓๒.๒๕	๓๓.๙๗
๑๙	นางเอื้อยวิทยา	๓๑.๗๘	๓๐.๒๖	๓๐.๕๔	๒๘.๗๓	๓๔.๘๑
๒๐	ทุ่งสง	๓๙.๕๓	๔๐.๓๔	๓๙.๖๔	๓๕.๗๖	๓๗.๕๐
๒๑	สตรีทุ่งสง	๔๕.๔๙	๔๖.๕๔	๔๕.๖๔	๔๑.๔๓	๔๒.๕๕
๒๒	ทุ่งสงวิทยา	๓๐.๗๖	๓๒.๑๒	๓๒.๒๗	๒๙.๘๔	๓๑.๖๙

ตารางที่ ๒ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ				
	ปีการศึกษา	๒๕๖๐	๒๕๕๙	๒๕๕๘	๒๕๕๗	๒๕๕๖
	เฉลี่ยระดับประเทศ	๓๔.๓๓	๓๕.๖๒	๓๕.๘๐	๓๒.๗๓	๓๔.๕๐
	เฉลี่ยระดับ สพฐ	๓๔.๔๘	๓๕.๗๑	๓๕.๘๒	๓๒.๗๑	๓๔.๔๗
	เฉลี่ยระดับ สพม.๑๒	๓๖.๘๑	๓๗.๘๔	๓๗.๘๖	๓๔.๐๙	๓๕.๗๖
๒๓	ทุ่งสงสหประชาสรรค์	๒๗.๘๖	๓๑.๖๕	๓๒.๗๒	๓๑.๗๒	๓๐.๕๑
๒๔	ก้างปลาวิทยาคม	๓๑.๓๐	๓๑.๓๖	๓๓.๓๘	๓๐.๘๓	๓๑.๒๗
๒๕	นาบอน	๓๑.๐๙	๓๒.๗๖	๓๔.๕๖	๒๙.๗๖	๓๒.๖๕
๒๖	ทุ่งใหญ่วิทยาคม	๓๔.๐๘	๓๕.๙๕	๓๖.๓๒	๓๒.๙๘	๓๓.๗๐
๒๗	กรงหย่นวิทยาคาร	๒๘.๗๖	๓๐.๕๒	๓๐.๙๐	๒๘.๔๒	๓๐.๗๑
๒๘	ทุ่งใหญ่เฉลิมราชอนุสรณ์ รัชมังคลาภิเษก	๓๑.๘๐	๓๕.๓๓	๓๔.๑๓	๓๒.๒๕	๓๓.๓๐
๒๙	เสม็ดจวนวิทยาคม	๓๐.๙๗	๓๑.๕๑	๓๒.๔๗	๓๐.๗๓	๓๒.๐๔
๓๐	ทุ่งสั้งพิทยาคม	๓๓.๔๖	๒๙.๕๙	๓๐.๗๕	๓๐.๘๓	๓๑.๕๕
๓๑	บางขันวิทยา	๓๒.๒๒	๓๓.๐๘	๓๓.๐๒	๓๐.๓๓	๓๒.๙๑
๓๒	วังหินวิทยาคม	๓๐.๔๒	๓๗.๘๑	๓๒.๐๗	๓๐.๑๘	๓๕.๑๓
๓๓	ประสาธน์ราษฎร์บำรุง	๓๒.๖๔	๓๐.๖๘	๓๒.๘๓	๒๙.๗๓	๓๓.๒๗
๓๔	ช้างกลางประชานุกูล	๒๘.๗๙	๓๑.๕๖	๓๒.๔๗	๓๐.๔๒	๓๒.๓๔
๓๕	เชียรใหญ่	๓๒.๕๗	๓๓.๑๕	๓๔.๓๒	๓๐.๒๘	๓๓.๒๖
๓๖	วิเชียรประชาสรรค์	๓๑.๓๗	๓๕.๔๕	๓๒.๒๒	๒๘.๓๖	๓๐.๖๐
๓๗	เชียรใหญ่สามัคคีวิทยา	๓๑.๘๔	๓๔.๔๔	๓๔.๐๐	๓๓.๖๖	๓๑.๘๗
๓๘	ฉะอวดดีศึกษา	๓๒.๙๒	๓๓.๔๑	๓๐.๕๘	๒๙.๙๗	๓๒.๙๖
๓๙	ชะอวด	๓๓.๕๒	๓๔.๕๓	๓๔.๗๔	๓๑.๖๔	๓๒.๙๑
๔๐	ชะอวดวิทยาคาร	๓๓.๕๖	๓๓.๒๒	๓๔.๐๗	๓๐.๑๖	๓๑.๗๗
๔๑	เกาะจันทร์ประชาภิบาล	๓๐.๘๒	๓๑.๔๒	๒๙.๒๔	๒๗.๖๑	๒๙.๔๙
๔๒	ขอนหาดประชาสรรค์	๓๐.๑๘	๓๐.๔๐	๓๑.๓๗	๓๐.๐๗	๓๑.๖๗
๔๓	ชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	๓๒.๔๗	๓๐.๙๕	๓๔.๔๐	๓๑.๒๙	๓๓.๑๔
๔๔	ปากพนัง	๓๔.๙๖	๓๗.๐๐	๓๖.๓๒	๓๒.๙๔	๓๖.๐๓

ตารางที่ ๒ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ				
	ปีการศึกษา	๒๕๖๐	๒๕๕๙	๒๕๕๘	๒๕๕๗	๒๕๕๖
	เฉลี่ยระดับประเทศ	๓๔.๓๓	๓๕.๖๒	๓๕.๘๐	๓๒.๗๓	๓๔.๕๐
	เฉลี่ยระดับ สพฐ	๓๔.๔๘	๓๕.๗๑	๓๕.๘๒	๓๒.๗๑	๓๔.๔๗
	เฉลี่ยระดับ สพม.๑๒	๓๖.๘๑	๓๗.๘๔	๓๗.๘๖	๓๔.๐๙	๓๕.๗๖
๔๕	โศภนคณาภรณ์	๒๙.๕๐	๓๑.๐๘	๓๔.๖๖	๒๗.๓๘	๓๐.๕๔
๔๖	อินทร์ธานีวิทยาคม	๒๘.๖๘	๓๑.๘๐	๓๖.๙๓	๓๑.๘๐	๓๕.๓๓
๔๗	สตรีปากพ่อง	๒๙.๙๑	๓๒.๕๓	๓๑.๗๖	๓๐.๒๖	๓๑.๙๑
๔๘	ร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒก์	๓๒.๖๖	๓๓.๑๕	๓๓.๓๒	๓๐.๖๖	๓๔.๓๓
๔๙	คีรีราษฎร์พัฒนา	๓๒.๖๔	๓๒.๘๕	๓๔.๒๘	๓๐.๔๙	๓๐.๕๕
๕๐	ควนเกษสุทธิวิทยา	๓๐.๒๖	๓๑.๗๓	๓๐.๗๔	๓๐.๒๙	๓๑.๒๐
๕๑	เสาชิงวิทยา	๓๑.๘๘	๓๐.๙๕	๓๑.๗๖	๒๙.๘๗	๓๒.๔๐
๕๒	ตระพังพิทยาคม	๓๒.๗๗	๓๓.๓๘	๓๓.๔๔	๒๙.๑๒	๓๒.๘๓
๕๓	หัวไทรบำรุงราษฎร์	๓๓.๖๑	๓๔.๒๕	๓๔.๒๙	๓๑.๙๘	๓๔.๑๒
๕๔	แหลมราษฎร์บำรุง	๓๑.๔๕	๓๒.๓๘	๓๖.๐๖	๓๐.๓๕	๓๓.๗๒
๕๕	นพคุณประชาสรรค์	๓๐.๙๗	๓๒.๑๔	๓๒.๗๐	๒๗.๗๑	๓๐.๗๑
๕๖	ทรายขาววิทยา	๓๓.๑๙	๓๑.๖๔	๓๔.๑๑	๓๑.๗๗	๓๓.๗๒
๕๗	เขาพังไกร	๓๔.๒๔	๓๓.๘๐	๓๔.๒๒	๓๑.๕๕	๓๔.๓๗
๕๘	มัธยมศึกษาจุฬาภรณ์	๓๐.๖๕	๓๒.๐๗	๓๔.๔๓	๓๐.๕๗	๓๒.๒๕
๕๙	พรหมคีรีพิทยาคม	๓๒.๙๓	๓๔.๙๓	๓๕.๓๖	๓๑.๗๘	๓๔.๔๐
๖๐	บ้านเกาะวิทยา	๓๐.๓๘	๓๑.๐๘	๓๒.๔๘	๓๐.๗๘	๓๐.๘๘
๖๑	ท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา	๓๔.๓๒	๓๖.๓๖	๓๗.๑๒	๓๒.๕๓	๓๔.๘๖
๖๒	โมคคัลลานประชาสรรค์	๒๙.๙๕	๓๐.๗๔	๓๐.๓๐	๒๘.๗๐	๓๐.๐๐
๖๓	สระแก้วรัตนวิทย์	๓๐.๕๖	๓๐.๙๖	๓๓.๔๖	๒๘.๕๔	๒๘.๘๖
๖๔	ศิชลคุณาธารวิทยา	๓๔.๗๘	๓๔.๖๕	๓๖.๓๖	๓๒.๒๓	๓๕.๕๑
๖๕	ฉลองรัฐราษฎร์อุทิศ	๒๙.๘๒	๓๒.๕๔	๓๒.๑๔	๒๙.๒๐	๓๒.๐๙
๖๑	ท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา	๓๔.๓๒	๓๖.๓๖	๓๗.๑๒	๓๒.๕๓	๓๔.๘๖

ตารางที่ ๒ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ				
	ปีการศึกษา	๒๕๖๐	๒๕๕๙	๒๕๕๘	๒๕๕๗	๒๕๕๖
	เฉลี่ยระดับประเทศ	๓๔.๓๓	๓๕.๖๒	๓๕.๘๐	๓๒.๗๓	๓๔.๕๐
	เฉลี่ยระดับ สพฐ	๓๔.๔๘	๓๕.๗๑	๓๕.๘๒	๓๒.๗๑	๓๔.๔๗
	เฉลี่ยระดับ สพม.๑๒	๓๖.๘๑	๓๗.๘๔	๓๗.๘๖	๓๔.๐๙	๓๕.๗๖
๖๒	โมคลานประชาสรรค์	๒๙.๙๕	๓๐.๗๔	๓๐.๓๐	๒๘.๗๐	๓๐.๐๐
๖๓	สระแก้วรัตนวิทย์	๓๐.๕๖	๓๐.๙๖	๓๓.๔๖	๒๘.๕๔	๒๘.๘๖
๖๔	สิชลคุณาธารวิทยา	๓๔.๗๘	๓๔.๖๕	๓๖.๓๖	๓๒.๒๓	๓๕.๕๑
๖๕	ฉลองรัฐราษฎร์อุทิศ	๒๙.๘๒	๓๒.๕๔	๓๒.๑๔	๒๙.๒๐	๓๒.๐๙
๖๖	สิชลประชาสรรค์	๓๑.๔๙	๓๐.๘๑	๓๒.๐๓	๓๐.๐๘	๓๒.๘๕
๖๗	เทพราชพิทยาสรรค์	๓๐.๖๐	๓๑.๓๖	๒๘.๐๔	๒๗.๑๑	๒๙.๔๓
๖๘	ขนอมพิทยา	๓๑.๙๘	๓๒.๐๓	๓๓.๖๑	๓๐.๙๗	๓๕.๑๘
๖๙	ห้องเนี่ยนคณาภิบาล	๓๒.๕๖	๒๙.๑๓	๓๒.๐๑	๓๐.๙๕	๓๔.๑๖
๗๐	คงคาประชารักษ์	๓๐.๘๙	๓๒.๐๖	๓๓.๒๐	๓๐.๕๐	๓๑.๐๐
๗๑	นบพิตวิทยา	๓๑.๔๘	๓๓.๐๘	๓๒.๙๔	๓๑.๒๖	๓๒.๙๙
๗๒	พัทลุง	๔๖.๕๕	๔๗.๗๖	๔๖.๑๓	๔๑.๙๕	๔๕.๗๐
๗๓	พัทลุงพิทยาคม	๓๒.๐๓	๓๒.๕๗	๓๓.๒๖	๓๐.๑๙	๓๐.๖๓
๗๔	พรหมพินิตชัยบุรี	๓๒.๘๔	๓๑.๒๔	๓๒.๕๑	๓๐.๑๖	๓๑.๘๗
๗๕	ประภัสสรรังสิต	๓๒.๑๘	๓๒.๑๕	๓๒.๗๕	๓๐.๐๗	๓๑.๖๕
๗๖	วชิรธรรมสถิต	๓๐.๗๑	๓๓.๐๔	๓๖.๒๖	๒๙.๐๒	๓๐.๙๙
๗๗	สตรีพัทลุง	๔๓.๖๕	๔๓.๙๐	๔๓.๒๗	๓๗.๘๘	๔๐.๗๓
๗๘	งหราพิชากร	๓๓.๖๓	๓๒.๕๑	๓๓.๓๔	๓๐.๑๔	๓๑.๕๙
๗๙	ชะรัดขลุปลั้มภัก	๓๒.๐๓	๓๒.๒๗	๓๖.๒๙	๒๘.๒๘	๓๕.๗๑
๘๐	หวนโพธิ์พิทยาคม	๓๑.๙๒	๓๐.๓๕	๓๔.๑๔	๓๐.๗๑	๓๒.๒๐
๘๑	ประชาบำรุง	๓๑.๗๐	๓๒.๑๗	๓๔.๔๑	๓๓.๗๒	๒๙.๙๖
๘๒	ตะโหมด	๓๔.๑๗	๓๕.๑๐	๓๕.๒๐	๓๑.๘๒	๓๒.๓๙
๘๓	ควนขนุน	๓๓.๔๔	๓๓.๗๓	๓๔.๓๒	๓๑.๑๑	๓๒.๖๑
๘๔	พนาตุง	๓๓.๖๕	๒๙.๘๘	๓๔.๖๙	๓๐.๗๙	๓๑.๑๗
๘๕	ดอนศาลานำวิทยา	๓๒.๕๑	๓๖.๐๔	๓๓.๗๔	๓๐.๒๑	๓๓.๔๗

ตารางที่ ๒ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ				
	ปีการศึกษา	๒๕๖๐	๒๕๕๙	๒๕๕๘	๒๕๕๗	๒๕๕๖
	เฉลี่ยระดับประเทศ	๓๔.๓๓	๓๕.๖๒	๓๕.๘๐	๓๒.๗๓	๓๔.๕๐
	เฉลี่ยระดับ สพฐ.	๓๔.๔๘	๓๕.๗๑	๓๕.๘๒	๓๒.๗๑	๓๔.๔๗
	เฉลี่ยระดับ สพม.๑๒	๓๖.๘๑	๓๗.๘๔	๓๗.๘๖	๓๔.๐๙	๓๕.๗๖
๘๖	ปัญญาวุธ	๓๐.๑๗	๓๑.๙๖	๓๔.๒๙	๓๑.๒๖	๓๔.๑๗
๘๗	ควนพระสาครินทร์	๓๓.๓๑	๓๓.๕๕	๓๕.๒๓	๓๑.๔๐	๓๓.๘๘
๘๘	ปากพะยูนพิทยาคาร	๓๕.๑๐	๓๔.๘๑	๓๔.๒๓	๓๑.๑๘	๓๓.๖๑
๘๙	हारเทารังสีประชาสรรค์	๓๓.๐๙	๓๓.๗๕	๓๕.๐๒	๓๐.๓๐	๓๒.๘๔
๙๐	ศรีบรรพตพิทยาคม	๓๒.๒๓	๓๓.๐๔	๓๐.๙๔	๒๙.๙๒	๓๒.๕๔
๙๑	ตะแพนพิทยา	๓๔.๘๙	๓๔.๔๗	๓๒.๒๔	๓๐.๕๒	๓๖.๐๒
๙๒	ป่าบอนพิทยาคม	๓๑.๑๗	๓๒.๐๘	๓๓.๓๕	๒๘.๙๗	๓๑.๐๘
๙๓	บางแก้วพิทยาคม	๓๒.๗๖	๓๔.๒๓	๓๖.๐๑	๓๑.๐๐	๓๒.๕๗
๙๔	ป่าพะยอมพิทยาคม	๓๒.๑๕	๓๔.๖๙	๓๕.๑๙	๓๑.๖๗	๓๒.๙๔
๙๕	นิคมควนขนุนวิทยา	๓๑.๙๖	๓๓.๕๗	๓๔.๓๒	๓๑.๕๓	๓๔.๔๓
๙๖	เขาชัยสน	๓๔.๒๕	๓๔.๔๗	๓๓.๓๒	๓๑.๒๖	๓๒.๙๗
๙๗	นาขยาดพิทยาคาร	๒๙.๖๘	๓๓.๘๐	๓๑.๙๔	๓๑.๕๘	๒๘.๐๓
๙๘	อุดมวิทยายน	๓๕.๗๘	๓๒.๗๘	๓๓.๗๔	๓๐.๔๕	๓๒.๓๙

๒. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สามารถเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลก จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาของประเทศให้มีมาตรฐานทั้งในระดับประเทศ และสามารถเทียบเคียงสมรรถนะได้กับมาตรฐานนานาชาติ โดยคุณภาพของผู้เรียนจะมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติไว้ในหมวดที่ ๔ ตั้งแต่มาตรา ๒๒ ถึง มาตรา ๓๐ ซึ่ง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน/ ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

๒. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้น ความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิด

การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ

๓. กระบวนการเรียนรู้ได้กำหนด แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๔. การส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดบทบาทในการส่งเสริม การเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษาต่างๆ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

๕. การประเมินผลการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผล การจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดย พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการ เรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ โดยมีอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ ๓ มาตรฐาน

มาตรฐานที่ ๑ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยเป็นคนไทย เก่ง ดี และมีความสุข

มาตรฐานที่ ๒ แนวการจัดการศึกษา เป็นจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ ๓ แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ เป็นการสร้างวิถีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง

จากพระราชบัญญัติการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาชาติ นำมาสู่การจัดการศึกษา ๔.๐ เป็นแนวคิดตามความพยายามของรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นในการนำโมเดล ประเทศไทย ๔.๐” หรือ “Thailand ๔.๐” มาใช้ เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปาน กลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนตามแนวทาง Thailand ๔.๐ ได้นั้น ต้องจัด การศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย ๔.๐ ซึ่งการศึกษาไทยยุค ๔.๐ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอน ให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนา นวัตกรรมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ผู้ที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาให้เด็กและเยาวชน ของประเทศมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับประเทศไทย ๔.๐ คือครู ดังนั้นครู ต้องมี

ความรู้ ความสามารถเพียงพอในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาประเทศ ในยุคประเทศไทย ๔.๐ โดยครูจะต้องสามารถสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (analytic thinking) เป็นการคิดพื้นฐานสำคัญสำหรับการคิดขั้นสูงต่อไป การคิดอย่างมี 'วิจารณญาณ' (critical thinking) เป็นกระบวนการ พิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลมีหลักเกณฑ์และ ตรวจสอบประเมินข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คิดทุกด้านอย่างรอบคอบโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนด หลักเหตุผลจนได้คำตอบที่เหมาะสมหรือดีที่สุดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจประเมินหรือแก้ปัญหา ต่างๆ การคิดสร้างสรรค์(creative thinking) เป็นการคิดนอกกรอบจาก ความคิดเดิมที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ความคิดใหม่ ความคิดริเริ่ม หรือความคิดต้นแบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้ดี และการคิดผลิตภาพ (productive thinking) เป็นการผลิตหรือสร้างผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นนวัตกรรมในผลผลิตต่อไป และต้องมีความคิดรับผิดชอบ (Responsibility thinking) ในงาน ที่ทำในผลงานที่ผลิตขึ้นนักเรียนในยุคการศึกษา ๔.๐ จะเป็นบุคลากรของประเทศที่มีศักยภาพ เพียงพอในการสร้าง นวัตกรรมจนได้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพส่งขายไปยังต่างประเทศ เพื่อเอาเงินตรา เข้าประเทศและสร้างรายได้ ให้กับประเทศอย่างมีรายได้สูงสุดได้ ผู้เรียนหรือนักเรียนจะมีความสามารถ เช่นนั้นได้ต้องมีความสามารถ หลายอย่างอยู่ในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสามารถด้านการคิด ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิด สร้างสรรค์(creative thinking) การคิดผลิต ภาพ (productive thinking)และการคิดรับผิดชอบ (responsible thinking) ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำในทุกขั้นตอน ตลอดจนรับผิดชอบต่อผลผลิตที่ สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมด้วย

จากแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา มาตรฐานชาติ และนโยบาย Thailand ๔.๐ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษา ให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบ การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่ สอดคล้อง กับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ แนวคิดการจัดการศึกษา แนวคิด การจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลัก สำคัญในการจัดการ การศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการ การศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs ๒๐๓๐) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) แผนการศึกษา แห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ ๒ ด้าน คือ

เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (๓Rs๘Cs) ประกอบด้วย ทักษะและ คุณลักษณะต่อไปนี้ ๓Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้(Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) ๘Cs ได้แก่

ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะ การเรียนรู้(Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) ๕ ประการ ดังนี้ ๑) ประชากรทุกคนเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) มี ๒) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน อย่างเท่าเทียม (Equity) มี ๓) ระบบการศึกษาที่มี คุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ เต็มตามศักยภาพ (Quality) ๔) ระบบการ บริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่ คุ่มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) ๕) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและ บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรฐานชาติ และนโยบาย Thailand ๔.๐ และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ มีเป้าหมายคือการศึกษาตลอดชีวิตและการ สร้างสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะการเรียนรู้ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ ๒๑ (๓Rs๘Cs) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้อง ดำเนินการไปตามเป้าหมายของชาติ หรือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

๒.๑ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ความหมายของ “การพัฒนา”

แนวคิดพื้นฐานการพัฒนา เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่ม จึงต้องมีผู้นำ รวมทั้งมีการควบคุมดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารหรือ การพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์จึงไม่อาจ หลีกเลี่ยงการพัฒนาได้ และอาจกล่าวได้ว่า ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนด ทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ ไม่เรียกว่าการพัฒนา

ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน(๒๕๔๒ : ๒๑) ให้ความหมายว่าการพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละ

น้อย โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม

วิทยากร เชียงกูล (๒๕๒๗) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (๒๕๓๒) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

โดยสรุป การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ไปในทางที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ความหมายของ “คุณภาพ”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒ : ๒๑) ให้ความหมายว่าคุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคล หรือสิ่งของ

อุทุมพร จามรมาน (๒๕๔๓ : ๙๑) ให้ความหมายของคุณภาพดังนี้

๑. ลักษณะความดี
๒. การกระทำสิ่งที่ถูกต้องให้ถูกต้อง (Doing the Right Thing, Right)
๓. ตรงกับความมุ่งหมาย (Fitting for Purpose)
๔. บรรลุความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย (An accomplish or attainment)

วรภัทร์ ภูเจริญ (๒๕๔๔ : ๑๐) ให้ความหมายคุณภาพในสมัยโบราณว่า หมายถึง ของดีของแพง ของหายาก และให้ความหมายคุณภาพในยุคอุตสาหกรรมว่า หมายถึง ของที่ถูกใจผู้ผลิต

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (๒๕๕๐) กล่าวว่า คุณภาพ คือ การทำตามที่ถูกค่าต้องการองค์การจะต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าอยู่ตลอด ต้องระวังไม่ให้ห่วงโซ่คุณภาพหลุดจากกัน นั่นคือ คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า หรือผู้รับบริการ

จิแรน (Joseph Jiran, ๑๙๘๘ : ๔๘) ได้กล่าวถึงคุณภาพว่า หมายถึง สิ่งที่ตรงและเหมาะสมกับการใช้งานและเป็นที่ยอมรับพอใจต่อลูกค้า ๒ ประการ สรุปได้ดังนี้

๑. คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติของผลผลิตที่ได้ตามความต้องการและเป็นที่ยอมรับพอใจของลูกค้าจะส่งผลทำให้ลูกค้านิยมเพิ่มขึ้น ขายดีขึ้น แข่งขันได้ เพิ่มส่วนแบ่งตลาด (จำนวนผู้สมัคร) และเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า

๒. ต้องปราศจากความไม่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลทำให้ไม่มีข้อบกพร่อง ไม่กลับมาทำใหม่ ลดการสูญเสีย ลดของเสีย ลดการตรวจสอบ ลดการร้องเรียนของลูกค้า เพิ่มผลผลิตและการตอบสนอง เพิ่มประสิทธิภาพการส่งมอบ

Deming (๑๙๘๖) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง การบรรลุข้อตกลงในการผลิต หรือทำให้ได้ตามข้อกำหนด

Turner (๑๙๙๓) กล่าวว่า คุณภาพมีส่วนประกอบ ๓ เรื่อง คือ ๑) คุณภาพสูง (High Quality) กับคุณภาพดี (Good Quality) ๒) ความเหมาะสมตามเป้าประสงค์ ๓) การทำตามความต้องการของลูกค้า คุณภาพสูงกับคุณภาพดี ไม่เหมือนกัน คุณภาพสูง หมายถึง คุณสมบัติที่ดีที่สุดแต่อาจจะแพงไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่คุณภาพดีขึ้นอยู่กับลูกค้า ผู้ที่จะบอกได้ดีที่สุดคือลูกค้า การจัดการคุณภาพ จึงเป็นการทำตามที่ลูกค้าต้องการ

เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (Edwards Demming, ๑๙๙๘ : ๔๘) อธิบายความหมายของคุณภาพไว้ สรุปได้ว่า คุณภาพคือ คุณค่าและเกณฑ์ที่ผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดขึ้น ไม่ใช่ผู้ผลิตหรือของผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดขึ้น ผลผลิต แม้ว่าจะดีเลิศอย่างไร ถ้าไม่เป็นตามความต้องการและไม่ได้สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าผลผลิตนั้นจะไร้คุณค่าและไม่สามารถจะขายได้ ดังนั้นผลผลิตและการให้บริการต้องประเมินจากความต้องการและความพึงพอใจของผู้ให้ หลังการบริการต้องติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของผลผลิตอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากคุณค่าของสินค้า จะเปลี่ยนไปเนื่องจากความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนตลอดเวลา

คุณภาพ (Quality) มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม คุณภาพเกี่ยวข้องกับมาตรฐานและความเป็นเลิศ (สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์, ๒๕๔๙ : ๗๒) หมายถึง ความตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความมีประสิทธิภาพโดยการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด และความสามารถในการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า เป็นความตรงตามลักษณะเฉพาะและมาตรฐานในการใช้ประโยชน์องค์กร คือยึดองค์กรเป็นหลักในการพิจารณา ความเหมาะสมในการใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ คือยึดความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการเป็นหลัก คือ การตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าในราคาประหยัดคือ ยึดความพึงพอใจของลูกค้าและองค์กรเป็นหลัก ซึ่งคุณภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เมื่อปัจจัยเปลี่ยนไป คุณภาพก็จะเปลี่ยนไป ทั้งนี้ทางการศึกษามักจะพิจารณาคุณภาพในลักษณะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอน ความสามารถในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ วิจัย และสิ่งที่จะทำให้มีคุณภาพ คือการปรับปรุงการเรียนการสอน กล่าวโดยสรุปหัวใจสำคัญของคุณภาพ คือ ความถูกต้องและความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานต่างๆ โดยตระหนักถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการ(ผู้เรียน)เป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงคุณภาพการศึกษา สถาบันการศึกษาทุกระดับจึงต้องให้ความสำคัญกับนักเรียน และตระหนักถึงการควบคุม การพัฒนา การประกัน และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management : TQM) เป็นการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรม และทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ ๒ ประการ คือ การดำเนินการบนพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลและการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานที่นำมาใช้ปรับปรุงคุณภาพ คือการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากร การกำหนดมาตรฐานในการดำเนินงาน การใช้ผู้ประกอบการจากภายนอก การทำให้เวลาในกระบวนการดำเนินงานลดลง และการนำวิธีการทางสถิติมาใช้ในกระบวนการควบคุม การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรเน้นเรื่องของคุณภาพ การดูแลในเรื่องของการควบคุมคุณภาพ การรับประกันคุณภาพ และการจัดการคุณภาพในภาพรวม เพราะเชื่อว่า เมื่อจัดการเรื่องคุณภาพให้ดีแล้วก็จะทำให้โรงเรียนได้เปรียบในการแข่งขัน การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรที่นำโดยผู้บริหารระดับสูงและมีการดำเนินงานทั่วทั้งโรงเรียนเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างคุณภาพแก่ลูกค้าประกอบด้วย

หลักการ ๔ ข้อ ได้แก่ ๑) การทำให้การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกในโรงเรียน ๒) ให้บุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ๓) การรับฟัง เรียนรู้จากบุคลากรและลูกค้า (ผู้เรียน) ๔) การใช้มาตรฐานที่ถูกต้องในการที่จะระบุและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์สินค้าหรือการบริการที่ได้มาตรฐานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของผู้ผลิต หรือหน่วยงานนั้น ๆ สร้างเพื่อให้เกิดความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค รวมถึงบุคลากรภายในองค์กรด้วย

ความหมายของ “คุณภาพการศึกษา”

คุณภาพการศึกษาเกิดจากการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตรงตามความมุ่งหมายของผู้ใช้บริการ ตรงตามมาตรฐานการศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ โดยใช้กระบวนการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ มีผู้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (๒๕๔๔ : ๑๕) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร อันเป็นผลมาจากการที่หน่วยงานทุกระดับทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นร่วมกับชุมชนจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ สินธุระเวช (๒๕๔๑ : ๒๗) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร

ผลสำเร็จของสถานศึกษา คือ เมื่อจัดการศึกษา แล้วผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ๒๕๕๐ : ๒๓) คุณภาพการศึกษา หมายถึง ภาพรวมของผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมตามที่คุณเรียนแต่ละระดับพึงมีพึงเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ๒๕๕๐ : ๑๒-๑๓) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (๒๕๔๙ : ๓๕) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณภาพดี และกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๐ : ๒๕) ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพของผู้จบการศึกษา จะต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด

เฉลิมชัย หาญกล้า (๒๕๔๓ : ๙-๑๐) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและสนองความต้องการของสังคม ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ที่ต้องการผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมที่เพียบพร้อม

นอกจากนี้ Cheng and Tam (๑๙๙๗) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผลผลิตที่ค้ำประกันถึงเป้าหมาย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ความพึงพอใจ ความถูกต้อง เป็นต้น

สรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนเกิดคุณลักษณะตรงตามมาตรฐานการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและใช้กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการของแผนเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ สามารถวางแผนปฏิบัติการและนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

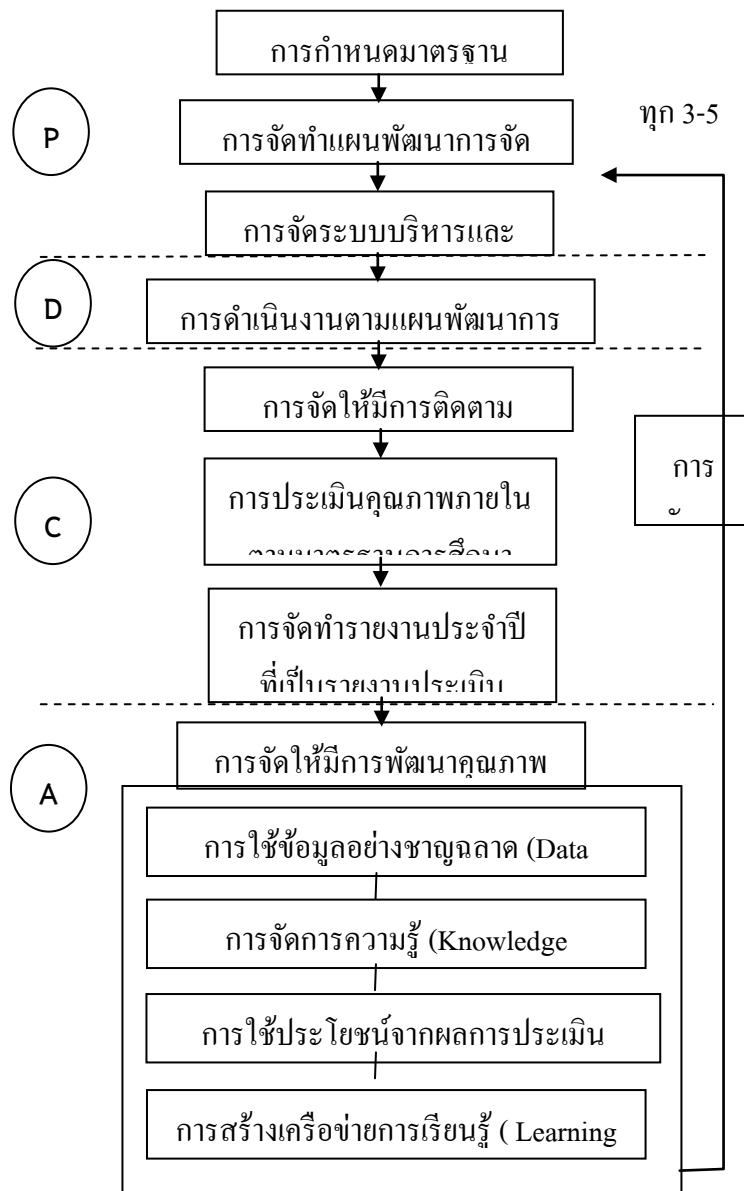
กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๖ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นแนวทางในสนับสนุน ส่งเสริม และดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง โดยเน้นกระบวนการดำเนินงานที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรและสังคม รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการบริหารจัดการและการเรียนการสอน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบและเกิดความยั่งยืน

กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.๒๕๕๓ หมวดที่ ๑ ข้อ ๓ ระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ต้องประกอบด้วยการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องจัดระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมีแนวคิดการดำเนินงานที่น่าสนใจและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เช่น กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นต้น ซึ่งการนำแนวคิดเหล่านี้ไปดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน (Check) เป็นขั้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะเป็นข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่ขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อเป็นพื้นฐานในขั้นการวางแผนพัฒนา (Plan) ทำให้วงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนไปครบวงจรคุณภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) นั้นมีความหมายเป็น ๒ นัย กล่าวคือ นัยแรก ถ้าพบว่าผลการประเมินคุณภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ก็รักษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice) ไว้ แล้วนำมาจัดทำเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard) ของสถานศึกษา ส่วนนัยที่สอง ถ้าผลการประเมินไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องนำผลการประเมินมาพิจารณา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเพื่อการวางแผนปรับปรุงพัฒนา (Plan) ในปีต่อไป รวมทั้งเรื่องที่ไม่เป็นปัญหาก็ต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกลไกของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ก็จะขับเคลื่อนสู่การปรับปรุงพัฒนาตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน คุณภาพการศึกษาก็จะพัฒนาขึ้นตามลำดับ แม้แต่มาตรฐานการปฏิบัติงาน

(Standard) เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติในปีต่อไปก็ต้องมีการประเมินและปรับปรุงพัฒนาเช่นกัน ดังนั้นสถานศึกษาที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้ยั่งยืน จำเป็นต้องขับเคลื่อนวงจรคุณภาพ PDCA กับ SDCA (Standard-Do-Check-Act) ให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยกลวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งการใช้แนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างแนบแน่น (แผนภาพที่ ๑) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ๒๕๕๔ : ๑-๕)

แผนภาพที่ ๑ ความสัมพันธ์ของวงจรคุณภาพ PDCA กับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ

ของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานอกจากนี้ ลำดับขั้นตอนของแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพสมัยใหม่ คือ การควบคุมคุณภาพ การประเมินคุณภาพ และการ

บริหารงาน การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ บุคลากร มีหน้าที่สำคัญ ๙ ประการ ได้แก่ (สืบค้นใน <http://th.wikipedia.org/wiki/PDCA>)

๑. เป็นภารกิจของทุกฝ่าย
๒. ทุกสายงานตรวจสอบคุณภาพ/ วิเคราะห์/ ปรับปรุง
๓. ปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อคุณภาพที่ดีขึ้น
๔. เน้นการสร้างคุณภาพในจิตสำนึกว่ามีใช้การควบคุม บังคับ
๕. ปรับปรุงคุณภาพ ให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง
๖. คุณภาพ การผลิต เป็นเรื่องเดียวกัน (ไม่ล่าช้า)
๗. เป้าหมายของเสียต้องเป็นศูนย์ (Zero)
๘. เน้นปรับปรุงคุณภาพเพื่อลดต้นทุน
๙. ให้มีความสามัคคีกันในกิจการกลุ่ม

หลักการในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้หลักการ ๑๔ ข้อ ได้แก่

๑. กำหนดเป้าหมายที่แน่นอนในการปรับปรุง
๒. การยอมรับแนวคิดปรัชญาใหม่ๆ
๓. สร้างคุณภาพโดยยึดมั่นการตรวจสอบ (Inspection)
๔. ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการ สนใจ ยอมรับแนวคิด รวมทั้งการตอบสนองเพื่อให้

ผู้รับบริการพึงพอใจ

๕. ปรับปรุงระบบการผลิต การบริการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
๖. มีหน่วยงานการฝึกอบรม
๗. สร้างภาวะผู้นำให้บุคลากร และมีการนิเทศผู้ปฏิบัติงาน
๘. จัดความกลัวที่จะเป็นอุปสรรคในการปรับปรุงประสิทธิผลของบุคลากรทั้งหมด
๙. ทุกแผนกต้องร่วมกันทำงานเพื่อสัมฤทธิ์ผลของงาน
๑๐. มุ่งคุณภาพเป็นหลัก ไม่ยึดติดคำขวัญหรือเป้าหมายแต่เพียงอย่างเดียว กระตุ้นให้ทุก

คนมีแรงจูงใจที่จะทำงาน

๑๑. เน้นการทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าการมุ่งปริมาณ
 ๑๒. จัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคการทำงานของบุคลากร
 ๑๓. สนับสนุนให้มีการศึกษา อบรม มีโปรแกรมการปรับปรุงตนเองของบุคลากร
 ๑๔. จัดคนให้ทำงานตามความเหมาะสม เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพ
- นอกจากนี้ ยังได้เสนอวงจรการควบคุมคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย

๑. Plan (วางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะการดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในองค์การได้

๒. Do (ปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การดำเนินการตามแผน ประกอบด้วยการมีโครงสร้างรองรับการดำเนินการ (เช่น คณะกรรมการหรือหน่วยงานของคณะ) มีวิธีการดำเนินการ (เช่น มีการประชุมของคณะกรรมการมีการจัดการเรียนการสอน มีการแสดงความจำนงขอรับนักศึกษาไปยังทบวงมหาวิทยาลัย) และมีผลของการดำเนินการ (เช่น รายชื่อนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในแต่ละปี)

๓. Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การประเมินแผน ประกอบด้วยการประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ว่าตรงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถทำได้เอง โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินตนเองโดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการ อีกรุ่นมาประเมินแผน หรือไม่จำเป็นต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินที่ยุ่งยากซับซ้อน

๔. Act (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน ประกอบด้วยการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่า มีโครงสร้างหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการนำมากำหนดเป็นมาตรฐานการทำงานเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประกอบด้วย ๔ แนวคิด ดังนี้ แนวคิดที่ ๑ กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด แนวคิดที่ ๒ การจัดการความรู้ แนวคิดที่ ๓ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และแนวคิดที่ ๔ การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process)

แนวคิด

การใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเป็นกระบวนการนำข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่สถานศึกษามีอยู่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน หรือด้านอื่น ๆ โดยข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้ได้มาจากผลการประเมินจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ผลการประเมินผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการทดสอบระดับท้องถิ่น ผลการทดสอบระดับชาติ เป็นต้น

ขั้นตอนการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด

ขั้นตอนการนำข้อมูลไปใช้อย่างชาญฉลาด แบ่งได้เป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ คือ การจัดเตรียมข้อมูล เป็นระยะที่สถานศึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ สำหรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น ข้อมูลการบริหารจัดการ ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการเตรียมการครั้งนี้ได้มาจากการกระบวนการติดตาม ตรวจสอบหรือประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

ระยะที่ ๒ การสืบเสาะเพื่อวางแผนการใช้ข้อมูล เป็นระยะที่สถานศึกษาต้องกำหนดออกแบบ หาแนวทาง และแบบแผน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ หรือการจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ ๓ การลงมือปฏิบัติงาน เป็นระยะที่สถานศึกษาลงมือปฏิบัติงานตามแนวทางและแบบแผนที่กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา หรือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแนวทางหรือแบบแผนที่กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้ สถานศึกษาสามารถนำผลจากการปฏิบัติงานไปใช้สะท้อนกลับ (reflect) เพื่อปรับปรุงจุดด้อยของการดำเนินงานในระยะแรกเพื่อให้เกิดเป็นวงจรของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องได้

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั่วทั้งโรงเรียน ที่ต้องอาศัยการร่วมมือร่วมพลังจากบุคลากรทุกฝ่าย โดยจำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาและเน้นจุดที่ควรพัฒนาอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นผู้ดำเนินการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นวงจรการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทภาระหน้าที่หลักของสถานศึกษาในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ยั่งยืน

๒. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

แนวคิด

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวงจรคุณภาพ PDCA และทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในขั้นตอน A (Act): ซึ่งการดำเนินงานอย่างเหมาะสมจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ แล้วนำไปสู่การกำหนดแผนงานและการปฏิบัติงาน ตามลำดับ โดยหลักการแล้ว การจัดการความรู้เป็นการสร้างและใช้ความรู้ขององค์กร ได้แก่

๑. ความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) คือ ความรู้ที่เป็นประสบการณ์ หรือภูมิปัญญา ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของเอกสาร

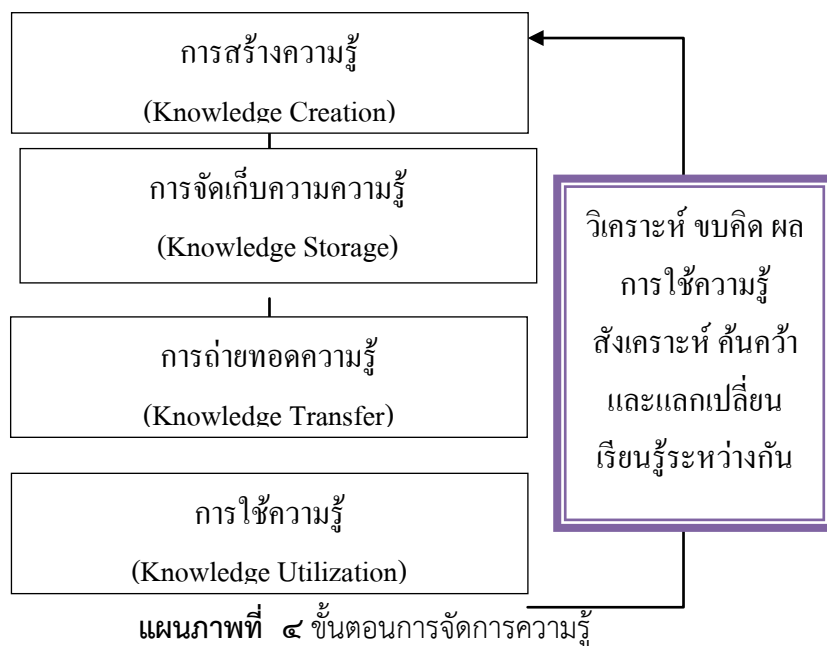
๒. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) คือ ความรู้/ข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเผยแพร่ในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น รายงานผลการประเมินจากหน่วยงานต่าง ๆ รายงานผลการประเมินตนเอง หรือผลจากงานวิจัย เป็นต้น

การสร้างและการใช้ความรู้ขององค์กรเป็นไปเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อเกิดปัญหา ข้อค้นพบ หรือประเด็นใหม่ ๆ ที่น่าสนใจที่เกิดจากการใช้ความรู้หรือการดำเนินงานที่ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ จะต้องมีการดำเนินการกลับไปสร้างความรู้ใหม่อีกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวที่เกิดขึ้น และนำความรู้ใหม่นั้นไปใช้เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายต่อไปให้ได้

เมื่อพิจารณาถึงการจัดการความรู้ในกรณีของสถานศึกษา ถือว่าเป็นการสร้างและใช้ความรู้ที่มีอยู่รอบด้าน เพื่อนำไปกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี และการปฏิบัติงานตามวงจร PDCA อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเมื่อใช้ความรู้แล้วพบว่าการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุเป้าหมายบางส่วนแต่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เกิดความรู้ที่สามารถอธิบายการ

บรรลุเป้าหมายและไม่บรรลุเป้าหมายนั้น การวิเคราะห์สังเคราะห์จนเกิดความรู้ใหม่อีกครั้งก็คือ การวนกลับไปยังการสร้างความรู้ใหม่อีกรอบนั่นเอง และจะวนเป็นวงจรรายนี้เรื่อย ๆ ไปไม่มีสิ้นสุด

การจัดการความรู้เน้นการให้ความสำคัญกับคนในองค์กรเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้ขับเคลื่อน ขั้นตอนของกระบวนการและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพในทุกขั้นตอน และที่สำคัญคนเหล่านี้จะต้องอยู่บนฐานของความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายหลักของการจัดการความรู้ในองค์กรก็เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาคน เพื่อให้คนใช้ความรู้ในการพัฒนางาน ให้มีชิ้นงานหรือมีผลงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการความรู้แบ่งออกได้เป็น ๔ ขั้นตอน ดังภาพที่ ๓

การจัดการความรู้แต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นขั้นตอนของการได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ วิธีการได้มาขององค์ความรู้ ได้แก่ การประชุม การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ตลอดจนการค้นคว้าจากตำรา เอกสาร งานวิจัย และรายงานผลการประเมินด้านต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) เป็นขั้นตอนการจัดเก็บรักษาองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างในขั้นตอนที่ ๑ ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม สามารถสืบค้น หยิบจับ หรือนำมาใช้ได้อย่างสะดวก เช่น การจัดเก็บในรูปแบบรายงาน การจัดทำแฟ้มเอกสาร การบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ หรือความรู้ที่อยู่ในตัวคน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เป็นขั้นตอนการเข้าถึง

ข้อมูลหรือการเผยแพร่ข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายโอนจากแหล่งหนึ่งไปยังแหล่งหนึ่ง ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุม การนำเสนอผลงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ หรือกระบวนการทางการศึกษา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้น ไปใช้ประโยชน์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนการจัดการความรู้ทั้ง ๔ ขั้นตอนข้างต้น จะมีการดำเนินการหรือปฏิบัติเป็นวัฏจักร ต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินการหรือปฏิบัติตั้งแต่ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นการสร้างความรู้จนถึงขั้นที่ ๔ คือ ขั้นการใช้ความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก็จะได้ผลที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขบคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือหาข้อมูลใหม่เพิ่มเติมเพื่อมาสนับสนุนหรืออธิบายผลที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นปัญหาและที่ประสบความสำเร็จ การอธิบายผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็คือความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั่นเอง และเมื่อมีการนำความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ไป ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการความรู้อีกครั้งและเป็นวงจรต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

ประเด็นสำคัญของการจัดการความรู้ คือ คนในองค์กร ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้การจัดการความรู้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย คือ ต้องเป็นคนที่ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆ เนื่องจากกระบวนการที่สำคัญของการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันนี้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการความรู้จนกระทั่งนำความรู้ไปใช้งานและกลับมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันใหม่ต่อเนื่องกันไป

๓. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

แนวคิด

เครือข่ายเป็นกลุ่มของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มหรืออาจมีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลด้วยความสมัครใจ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ประสานงานเชื่อมโยงกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้รูปแบบหรือระเบียบโครงสร้างที่บุคคล องค์กร หรือสมาชิก ยังคงมีความเป็นอิสระต่อกัน

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร สาระ ความรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษาสามารถนำเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เครือข่ายการเรียนรู้ที่สำคัญ มีดังนี้

๑. บ้าน/ครอบครัว เป็นเครือข่ายการเรียนรู้แห่งแรกและมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เรื่องของตนเอง ครอบครัว คุณธรรม และจริยธรรม ฯลฯ จากการปฏิบัติจริงที่บ้าน

๒. ชุมชน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กร หน่วยงาน สถาบัน สถานประกอบการ ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งรวมของความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน

๓. เครือข่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อวัสดุอุปกรณ์ สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโทรคมนาคม มัลติมีเดีย ฯลฯ ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

เครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น เครือข่ายภายในโรงเรียน ประกอบด้วยเครือข่ายครูตามระดับชั้น ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเครือข่ายระหว่างโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เครือข่ายกลุ่มสถานศึกษา เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นต้น โดยข้อมูลสารสนเทศและทรัพยากรที่ใช้ในเครือข่ายเช่นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา รวมถึงคุณภาพของผู้เรียน และความสำเร็จ กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เคล็ดลับในการใช้เทคโนโลยี และมุมมองที่มีต่อผู้บริหารและการบริหารจัดการ เป็นต้น

ประโยชน์จากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ประโยชน์ระดับบุคคล มีดังนี้

๑. ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลต่าง ๆ ภายในองค์กร ทำให้สามารถรับรู้ถึงความคิดหรือข้อมูลใหม่ ๆ ทำให้ทันโลกทันเหตุการณ์

๒. ทำให้เกิดการพัฒนิตนเองจากการประมวลผลข้อมูล สามารถใช้ข้อมูลที่รับรู้มาเพื่อการพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองการเปลี่ยนแปลงตนเองที่ดีขึ้นตลอดเวลา

๓. ทำให้มีการปรึกษา และมีเพื่อนร่วมคิดที่หลากหลายรูปแบบหลายความคิด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน ก็สามารถสอบถามความเห็นจากเพื่อนที่เป็นเครือข่าย ซึ่งจะทำได้แนวทางเลือกที่หลากหลายที่จะเป็นข้อมูลมากเพียงพอที่จะตัดสินใจหาทางออกกับปัญหาหรืออุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่

๔. ทำให้เกิดการจุดประกายความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ที่แตกต่างงานปัจจุบันที่ทำอยู่

ประโยชน์ระดับหน่วยงาน มีดังนี้

๑. เป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ให้ความช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยสนับสนุนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๒. ช่วยสร้างการทำงานเป็นทีม สามารถระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และหลากหลาย ทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จที่ดี

๓. เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามความสนใจ

๔. สามารถเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานได้อย่างทั่วถึง

๕. ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

๔. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization)

แนวคิด

การนำผลการประเมินไปใช้เป็นแนวคิดหนึ่งสำหรับการปฏิบัติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่แล้วสถานศึกษาจะใช้กระบวนการของวงจร PDCA ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในที่นี้ ก็คือมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งจะช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ คือการนำผลการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษามาใช้ในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้อง เหมาะสม และทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้นั่นเอง

การนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ประโยชน์สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ประเมิน การนำไปใช้สนับสนุนยืนยันการตัดสินใจ และการนำไปใช้เชิงปฏิบัติการ ดังนั้น ผู้ใช้ผลการประเมินต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับระดับของงาน ซึ่งรูปแบบการนำผลการประเมินไปใช้มี ๔ รูปแบบ ดังนี้

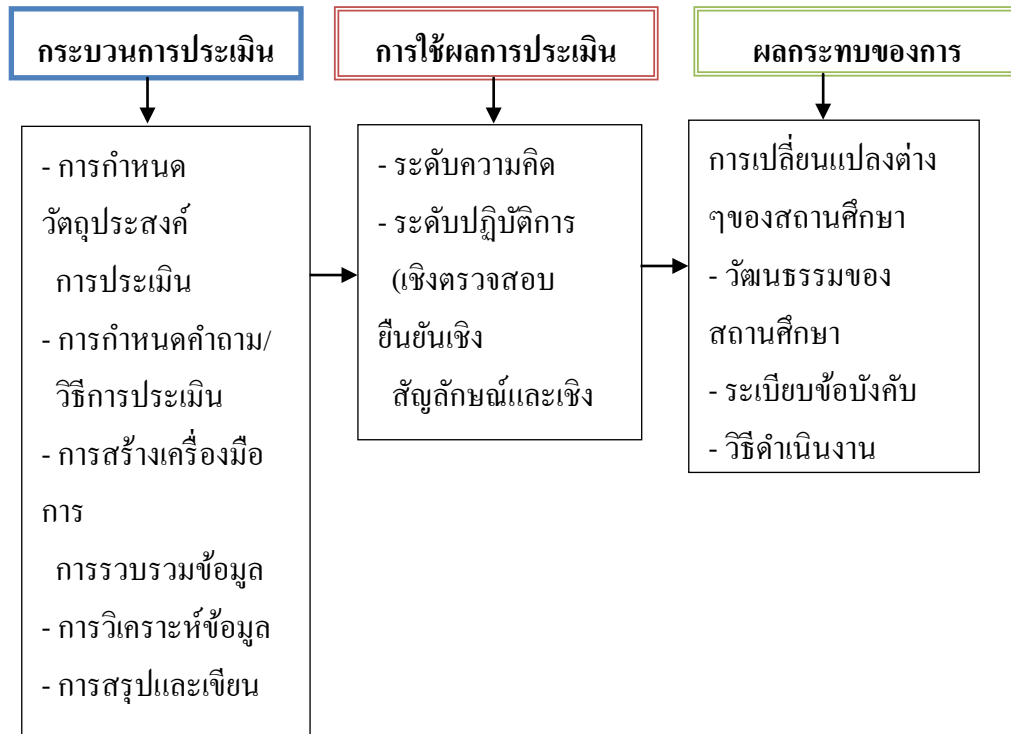
๑. การใช้ผลประเมินในเชิงความคิด เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อจุดประกายความคิดหรือสะท้อนความคิดของผู้เกี่ยวข้องต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่มุ่งประเมินมากขึ้น โดยไม่ได้นำผลการประเมินไปสู่การตัดสินใจโดยตรงเพื่อการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

๒. การใช้ผลประเมินในเชิงตรวจสอบยืนยัน เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน หรือยืนยันผลการตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทำให้แนวทาง/นโยบายที่เลือกใช้นั้นน่าหนักและมีความถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

๓. การใช้ผลประเมินในเชิงสัญลักษณ์ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือติดตาม กำกับ หรือควบคุมการประเมินว่าได้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ระเบียบ ขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการประเมินมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ

๔. การใช้ผลประเมินในเชิงปฏิบัติ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา

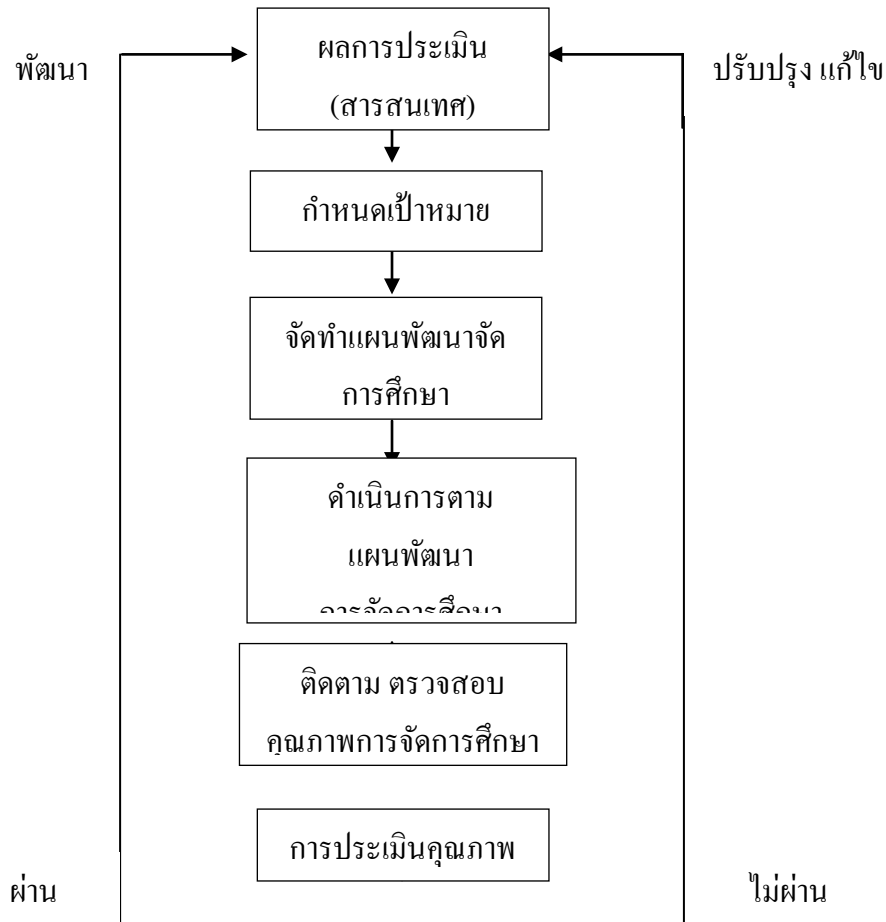
จะเห็นได้ว่าการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เกิดได้ใน ๒ ระดับ คือ ระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงความคิด เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน และระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงปฏิบัติการ เป็นส่วนผสมของ ๓ รูปแบบ ได้แก่ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ และการใช้ในเชิงปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าว ผลกระทบของการประเมิน สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีดำเนินงาน และพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา กล่าวได้ว่ากระบวนการประเมิน การใช้ผลการประเมิน และผลกระทบของการประเมิน มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น แสดงดังแผนภาพที่ ๒

แผนภาพที่ ๙ ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการประเมิน การใช้ผลการประเมิน และผลกระทบของการประเมิน

จากแผนภาพที่ ๙ การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ขององค์กรหรือสถานศึกษา ซึ่งการนำผลการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการประเมินคุณภาพภายนอก และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องนำผลการประเมินต่าง ๆ มาดำเนินการให้อยู่ในลักษณะของสารสนเทศที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก มีการเผยแพร่ผลการประเมินที่เป็นสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ และสุดท้ายต้องมีการประเมินผลเพื่อศึกษาผลกระทบจากการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งผลการประเมินนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นหรือได้ข้อมูลใหม่ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในปีต่อ ๆ ไป วงจรของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

ขั้นตอนการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนแสดงได้ ดังแผนภาพภาพที่ ๑๐

แผนภาพที่ ๑๐ การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ของสถานศึกษา

จากแผนภาพที่ ๑๐ สรุปได้ว่าการนำผลการประเมินไปใช้นั้น สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

๑. ศึกษาผลการประเมินหรือข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยวิเคราะห์ปัญหาและสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งหาสาเหตุ และแนวทางการพัฒนา เพื่อกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้ผลการประเมินของสถานศึกษา

๒. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๓. จัดทำและดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพ

ผู้เรียน

๔. นิเทศ กำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องตามแผนที่จัดทำไว้

๕. ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในกรณีที่ผลการประเมินผ่านหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ก็ให้ตั้งเป้าหมายใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น และกรณีที่ผลการประเมินไม่ผ่านหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ก็นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข โดยเริ่มต้นตามวงจรการพัฒนาคุณภาพใหม่ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เป็นแนวคิดที่ช่วยให้สถานศึกษามีการกำหนดแผนงาน โครงการ วิธีปฏิบัติต่าง ๆ ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล/ความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษามีทิศทาง เป้าหมาย สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง และมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา

แนวคิดต่าง ๆ ที่นำเสนอมาข้างต้น ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นเพียงแนวคิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งยังมีแนวคิดอื่น ๆ อีกมากมายที่สถานศึกษาสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยที่กระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาในปัจจุบันส่วนใหญ่ จะใช้กระบวนการของ PDCA ดังนั้น แนวคิดเหล่านี้จะเข้าไปเสริมอยู่ในขั้นของการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้อง เหมาะสม และถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลและความรู้ อันจะนำไปสู่การกำหนดแผนงานหรือวิธีปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ แนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องการให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เท้าทันการเปลี่ยนแปลง และใช้ข้อมูล/ความรู้เป็นฐานในการปฏิบัติงาน

การดำเนินตามแนวคิดเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการพัฒนาการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล การเปลี่ยนแปลง ความเป็นจริง เท้าทันสถานการณ์ปัจจุบันและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และแสดงถึงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา

๑. ความรับผิดชอบ

๒.๑.๑ ความหมายของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และ ผู้อยู่ในความดูแล ตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความผูกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นรวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย นักวิชาการหลายท่านให้นิยามความหมายของคำว่าความรับผิดชอบไว้ในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร และวรัญ ชาติธรรมรักษ์ (๒๕๕๐ : ๘) อธิบายความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามภาวะที่เป็นอยู่และตรงเวลาด้วยความสุจริต ความ เต็มใจ และความจริงจัง

อรรวรรณ พาณิชชปฐมพงศ์ (๒๕๕๒ : ๕) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า “การตั้งใจที่จะทำงานหรือติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย”

จันทร์รา พวงยอด (๒๕๕๓ : ๓) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า “พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียน”

กรมวิชาการ (๒๕๕๔ : ๑๙๖) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า “ความสนใจตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น”

โสภานุภรณ์ อักมราศิวิโรจน์ (๒๕๕๕ : ๕๘) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า “รู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ยอมรับในการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความผิดให้ผู้อื่น คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำหรือคำพูดของตน และพร้อมที่จะปรับปรุงการกระทำให้ดีขึ้น”

นัยนา จันทร์มิตร (๒๕๕๖ : ๓๔) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รักษา สิทธิและหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้น โดยไม่ทอดทิ้งแม้จะมีอุปสรรคนานาประการก็ตาม อีกทั้งยังมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างดีตามความสามารถของบุคคลนั้น เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานต่าง ๆ จะแสดงพฤติกรรมให้สังเกตได้ เช่น ความสนใจ ความตั้งใจเอาใจใส่ และขยันหมั่นเพียรที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จไม่เลื่องงาน ติดตามงานและยอมรับผลจากงานที่ตน กระทำโดยมีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นเสมอ

ฟลิปโป (อมรรวรรณ แก้วม่วง, ๒๕๕๒ : ๖๕ อ้างอิงจาก Flippo. ๑๙๘๖ : ๑๒๒) ได้สรุป ความหมายของความรับผิดชอบว่า เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย ๓ ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงานและวัตถุประสงค์

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายาม อุตุน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้น มีการวางแผนในการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ รู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงมีความเอาใจใส่ มีการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยที่มุ่งมั่นจะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจ ทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อมีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสียหายในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ รวมทั้งมีความละเอียดรอบคอบ รู้จักใคร่ครวญในงานที่ทำ และเมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจทานดูว่าถูกต้องเรียบร้อยหรือยัง และมีความขยันหมั่นเพียร พยายาม

อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานที่ทำ มีความอดทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งมีความตรงต่อเวลายอมรับผลการกระทำของตนเองที่ตนได้กระทำลงไป และการปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้นนับว่าความรับผิดชอบเป็นลักษณะที่แสดงออกมาด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ ไม่หลีกเลี่ยง มีความพากเพียร เพื่อสู่เป้าหมาย มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับผลการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจ ทั้งในด้านดี และด้านเสีย

๒.๑.๒ ลักษณะของความรับผิดชอบ

ในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมกรรมวิธีวินัย ที่ส่งผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา โดยแบ่งลักษณะจากความรับผิดชอบไว้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) ความรับผิดชอบต่อตนเอง

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ไว้หลายท่าน ดังนี้
จิราภรณ์ นาคเรือง (๒๕๕๒ : ๔๓) สรุปลไว้ว่าความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีความสนใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น และพยายามทำอย่างเต็มความสามารถให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามผลงานที่ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

สันติกร รักสองหมื่น (๒๕๕๔ : ๖๙) ได้ให้สรุปความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองหมายถึง การเอาใจใส่ต่อตนเอง รักษาสุขภาพของตนเอง มุ่งมั่นตั้งใจกระทำในสิ่งที่ทำให้ตนเอง

ไม่มีผลกระทบต่อสังคม ไม่ทำให้ตนเองเสียหาย ยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสีย รู้จักปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม และการทำงานของตนเอง มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ตนเองนั้นมีคุณค่าของสังคม และอยู่ร่วมกันสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ลักษณะของบุคคลหรือองค์กรที่ตระหนักในภารกิจของตนเอง มีการกระทำที่ส่งผลดีต่อตนเอง ไม่ทำการใดๆ ที่ส่งผลเสียต่อตนเอง หรือการกระทำขององค์กรที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหรือผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร

๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม

กรมวิชาการ (๒๕๕๔ : ๑๙๘) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักฐานะหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

โสภภาพรรณ อัครวราศิวะโรจน์ (๒๕๕๕ : ๕๙) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความรับผิดชอบในฐานะเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่ต้องยอมรับ

ในสิ่งที่ได้กระทำหรือส่งผลกระทบต่อกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในแง่ดี และไม่ดี โดยใช้หลักจริยธรรม และคุณธรรม ซึ่งได้แก่ จรรยาบรรณ จิตสำนึกทางสังคม บทบาทและหน้าที่ เพื่อให้เกิดการแก้ไขอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมหมู่มากรวมทั้งองค์กร หรือสถาบันนั้น ๆ ด้วย

วายุ กาญจนศร (๒๕๕๑ : ๑๘) ได้สรุปความหมายของ ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การกระทำที่แสดงออกต่อสถานการณ์หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคมที่ตนดำรงอยู่ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกที่ดี

สันติกร รักสองหมื่น (๒๕๕๔ : ๗๑) ได้สรุปความหมายของ ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่เกิดจากความรู้สึกข้างในจิตใจ ที่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นรอบข้าง หรือมีผลกระทบต่อสังคม โดยมีความระมัดระวังในสิ่งที่ตนเองกระทำ จะเกิดสิ่งใดต่อสังคม และถ้าไม่ลงมือกระทำจะเกิดสิ่งใดต่อสังคมส่วนรวม ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคล

นอกจากนี้คณะอนุกรรมการการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มนักบริหาร กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มสมาคมมูลนิธิและกลุ่มพัฒนากำลังคน (๒๕๕๖ : ๖) โดยกลุ่มสื่อมวลชน ได้แบ่งความรับผิดชอบต่อสังคม ออกไปเป็น ๓ ประเภท คือ ๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงอย่างดีที่สุดโดยทำงานในหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ทุ่มเทเวลาที่กำหนด ฝึกตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาอยู่เนืองนิตย์ ๒. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะและหน้าที่ของตนในครอบครัวและร่วมกิจกรรมของครอบครัว และ ๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม โดยให้ตระหนักและยอมรับว่าประโยชน์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดประโยชน์ส่วนรวม และไม่ ละเลยที่จะเสียผลประโยชน์ส่วนตน และกระทำในสิ่งที่จะรักษาหรือยังให้เกิดประโยชน์แก่ ส่วนรวม

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ตระหนักถึงผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ภายใต้จิตสำนึก สถานะ และหน้าที่ของบุคคลนั้น ๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ของตนเอง

๒.๑ การมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

สุธี วรประดิษฐ์ (๒๕๕๓ : ๗) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วม ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอน ๕ ขั้นตอนคือ

๑. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน
๒. การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต

๓. การกำหนดกิจกรรม
๔. การดำเนินกิจกรรม
๕. การประเมินผลกิจกรรม

ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์ (๒๕๕๑ : ๑๒) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ (๒๕๕๒ : ๒๑) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

นิลมณี พิทักษ์ (๒๕๕๑ : ๓) ให้ความหมายว่า “การมีส่วนร่วม” คือ การกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขาว่า เขาควรกระทำอย่างไรบ้าง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเอง

ปรีดา เจษฎาวรางกุล (๒๕๕๐ : ๑๓) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันเข้ามาดำเนินการนั้น ให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

๒.๒.๒ ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ประชุม สุวดี (๒๕๕๑ : ๒๔) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๒. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

๓. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมถึงเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

๔. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนด กิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

ณรงค์ วารีชล (๒๕๕๑ : ๖) ได้อธิบายถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ

๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

๒. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้าง กลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน

๓. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิด การมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน

๔. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงการสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม

๕. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

ธนวัฒน์ คากีลานนท์ (๒๕๕๐ : ๒๒) ได้อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ เริ่มตัดสินใจ ตาเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับการควบคุม และการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

๒.๒.๓ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๒.๒.๓.๑ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร, ๒๕๕๐) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

๒. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง ซึ่งมีหลัก ๑๐ ประการ คือ

- ๑) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน
- ๒) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ
- ๓) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางเฉย ทุกอย่างทำได้

หากตั้งใจทำ

๔) หมั่นสร้างและปรุ้งแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อนร่วมงาน

๕) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ตลอดเวลา

๖) หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม

๗) ต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ

๘) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่น จุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา

๙) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงานบริษัท ห้าง ร้านค้า โดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ

๑๐) สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

๓. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา

๒) การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา

๓) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา

๔) การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา

๕) การตรวจสอบการจัดการศึกษา

๔. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้

๑) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

๒) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

๓) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ

๔) การปฏิบัติกิจกรรม คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

๕) การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ

๖) การสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการจัดการศึกษา นับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก หากชุมชนมี ส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อกุแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญากับบุตรหลาน ย่อมเกิดผลดี ทั้งต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่ม ส่วนผู้ปกครองย่อมภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนที่มีความเคารพและนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

๒.๒.๔ ความสำคัญและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การบริหารราชการในยุคใหม่จึงควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดแนวทางของโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความผูกพัน ความรับผิดชอบ ร่วมกันและเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้นโรงเรียนเป็นหน่วยงานการศึกษาที่ถือได้ว่าเป็นการบริการสาธารณะอย่างหนึ่งของรัฐที่จะต้องจัดให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพรวมทั้งสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน

ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงมีผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่หลายฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ชุมชน องค์กรเอกชน ฯลฯ ดังนั้นจึงต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาให้มากที่สุด ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันคือการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่ง คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๔๘) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ได้ดังนี้

คำว่า School – Based Management หรือ (SBM) เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่ริเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ในภาษาไทยยังไม่มีคำบัญญัติศัพท์ที่แน่นอน แต่นิยมเรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งความคิดเรื่องการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรม ที่ประสบความสำเร็จ จากหลักการวิธีการในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงานมาให้ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นโดยมีหลักการ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑.๑ ด้านบริหารวิชาการ

๑.๒ ด้านบริหารงบประมาณ

๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคล

๑.๔ ด้านการบริหารทั่วไป

๒.การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปของคณะกรรมการ

๓. การบริหารจัดการต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในด้าน วิชาการ บุคคล งบประมาณ และการจัดระบบบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารจัดการโรงเรียนที่สอดคล้อง กับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน นั่นคือ สมาชิกโรงเรียน อันได้แก่

คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองตลอดจนสมาชิกชุมชนและองค์กรอื่นๆ มารวมพลังกันอย่างเต็มที่ รับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินกิจกรรม ด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ต้องมีคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน และสามารถตรวจสอบได้ โดยมีแนวคิดในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานคือ

๑. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
๒. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงิน และด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

๔. ครูและผู้ปกครองซึ่งมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณได้เสนอความคิดเห็น ในการปรับปรุงการศึกษาอีกทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นเป็นการบริหาร โดยคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน วิชาการงบประมาณและบุคลากรโดยคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนจากเขตการศึกษา ตัวแทนจากสหภาพครู และตัวแทนนักเรียน ซึ่งรูปแบบของการบริการนี้มีอยู่ ๔ รูปแบบด้วยกันคือ

๑. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control SBM) แนวคิด ในการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในระยะแรก ผู้บริหารมักใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครอง หรือผู้แทน ชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งขึ้นมักจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการ ที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ผู้บริหารจะเป็นประธานและเจ้าหน้าที่เขตการศึกษา เป็นกรรมการส่วนคณะกรรมการอื่นๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภทในการกำหนด นโยบาย วางแผนหาแนวทางแก้ไขปัญหาคณะกรรมการจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

๒. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) การบริหารตามแนวนี้ ตัวแทนคณะครูมีส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน รูปแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมจะรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาส ตัดสินใจ ก็สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

๓. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control SBM) จุดประสงค์ของรูปแบบการบริหารที่ควบคุมด้วยชุมชน คือการเพิ่มความรับผิดชอบในการการศึกษาให้แก่ชุมชน และผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริหารการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่มากที่สุด แนวคิดสำคัญ คือ หลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีส่วนจำนวนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

๔. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Professional Community Control SBM) แนวคิดรูปแบบการบริหารลักษณะนี้มีความเชื่อว่า ทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับความรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะเดียวกันผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยสัดส่วนของผู้แทนครู และผู้แทนจาก ผู้ปกครอง/ชุมชน จะมีเท่าๆ กันในคณะกรรมการโรงเรียน เป็นคณะกรรมการ

ส่วนการที่จะทำให้การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จได้ จะต้องอาศัยกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่

๑.การกระจายอำนาจ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นการกระจายอำนาจไปให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด แต่ละโรงเรียนต้องมีการตั้งคณะกรรมการโรงเรียนขึ้น ซึ่งการกำหนดรูปแบบมาจากส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนกำหนดเองก็ได้ ส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของแต่ละกลุ่มวิชาชีพ จุดสำคัญก็คือ โรงเรียนต้องมอบอำนาจการตัดสินใจบางอย่างให้คณะกรรมการและจะต้องเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเท่านั้น

๒.การเน้นที่การพัฒนาวิชาชีพครู การพัฒนาวิชาชีพครูที่ประสบความสำเร็จนั้น จะเป็นการพัฒนาในภาพรวมทั้งโรงเรียนและการพัฒนาระหว่างปฏิบัติงานโดยมีแผนพัฒนาต่อเนื่องเป็นแผนระยะยาวมีการติดตามผลแน่นอนการพัฒนาอัน อาจเป็นการส่งครูกลุ่มหนึ่งไปรับการอบรม แล้วมาขยายผลในโรงเรียนอีกต่อหนึ่ง ในโรงเรียนที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จมักเป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะบุคคลมักเป็นการอบรมระยะสั้นๆขาดการปฏิบัติและติดตามผล

๓. การเผยแพร่ข้อมูล และสารสนเทศ ควรเป็นการดำเนินเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมากที่สุด อาจทำในรูปของการประชุมสื่อออนไลน์หรือแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่บรรจุไว้นอกจากผลการเรียนแล้วอาจมีข้อมูลเกี่ยวกับงาน โครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง กำหนดการสำคัญ ข้อมูลงบประมาณ บุคลากร หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

๔. การเลือกผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม โรงเรียนที่จะประสบผลสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำ รู้จักการมอบหมายงาน ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระจายอำนาจ สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ และทักษะเพิ่มขึ้น ให้รางวัลอย่างเหมาะสมแก่ครูและเจ้าหน้าที่ บทบาทสำคัญของผู้บริหาร คือผู้อำนวยการควมสะดวกเป็น

ผู้นำ ผู้สนับสนุน ผู้นำนวัตกรรม เป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษา และเป็นตัวจักรสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกเรียน

๕. การมีวิสัยทัศน์ โรงเรียนส่วนใหญ่ที่ใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับพันธกิจ ค่านิยม และเป้าหมายที่เกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เป็นวิสัยทัศน์กับแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมทั้งการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

๖. การให้รางวัล เป็นการให้รางวัลกับบุคคล และกลุ่มต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม อาจจัดได้หลากหลาย เช่น การให้รางวัลเป็นตัวเงินหรือการให้ค่าปรึกษาแบบกันเอง การเลี้ยงอาหารและการให้โล่รางวัลในการให้รางวัลนั้น จำเป็นต้องดูความเหมาะสมของผู้รับรางวัล ด้วยเพราะสมาชิกแต่ละคนนั้นมีความต้องการแตกต่างกัน ซึ่งการให้รางวัลและแรงจูงใจที่เหมาะสมจะมีส่วนช่วยนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (School – Base Management :SBM) เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีส่วนรับผิดชอบ โรงเรียนจึงควรพิจารณาว่า รูปแบบและวิธีการใดที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

๒.๒.๕ หลักการและกระบวนการของ การมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการของกระบวนการมีส่วนร่วมต้องยึดหลักการดังต่อไปนี้

๑.การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ

๒. การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย (คน สิ่งของ งบประมาณ เวลา ฯลฯ)

๓.การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้

๔. การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ และแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น

๕. การรับประโยชน์ร่วมกัน มีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสัมพันธ์ระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาค และเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ

๒.๒ การพัฒนารูปแบบ

๒.๓.๑ ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิด ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น และเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการแสวงหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับสมมติฐาน อันเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ของ

สถานการณ์ ปัญหา นั้น ๆ โดยสร้างขึ้นจากความรู้ ข้อค้นพบ ประสบการณ์ การหยั่งรู้ หรือจากทฤษฎี และ หลักการต่าง ๆ รัตนะ บัวสนธิ์ (๒๕๕๒ : ๑๒๔)

ชนกนารถ ชื่นเชย (๒๕๕๐ : ๗๒) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ โดยทั่วไป ดังนี้

๑. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (prediction) ผลที่ตามมาสามารถพิสูจน์ และทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปพิสูจน์และทดสอบได้

๒. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้

๓. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (imagination) มโนทัศน์ (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

๔. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationships)

รูปแบบ (Model) ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี ๔ แบบหรือ ๔ ลักษณะ คือ พรจันท์ พรศักดิ์กุล (๒๕๕๐ : ๑๖๓)

๑. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกใน ลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อย ๒ สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้าน วิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

๒. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทาง การใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

๓. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่ แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

๔. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทาง แผนผัง แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ เป็นต้น

๕. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์หรือปัญหาใด ๆ ส่วนใหญ่มักเป็นรูปแบบ ด้านศึกษาศาสตร์ จากรูปแบบต่าง ๆ ที่นำเสนอพบว่า รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์มักเป็นรูปแบบ เชิงสาเหตุ และมักใช้คำว่ารูปแบบการเรียนรู้ในความหมายที่มีลักษณะเดียวกับกระบวนการเรียนรู้

หากพิจารณาตามคุณสมบัติขององค์ประกอบที่สำคัญแล้ว การพัฒนารูปแบบนี้ เป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามปรัชญา ทฤษฎี หลักการหรือความเชื่อต่าง ๆ ที่ ครอบคลุมถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของระบบ โดยได้รับการยอมรับ พิสูจน์หรือทดสอบถึง ประสิทธิภาพเรียบร้อยแล้ว แต่นักการศึกษาทั่วไป มักนิยมใช้คำว่า “ระบบ” หมายถึง ระบบใหญ่ซึ่ง ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการพัฒนาในภาพรวมและนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบ ย่อย โดยเฉพาะกับ “วิธีรู้”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรมของ ความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็น แผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองหรือบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น โดย

จะต้องมีหลักทฤษฎี มีแนวคิดขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเชื่อถือได้

๒.๓.๒ องค์ประกอบของรูปแบบ

รัตน์ บัณฑิต (๒๕๕๒ : ๑๒๔) ให้ข้อคิดเห็นว่า กลไกของรูปแบบเป็นองค์ประกอบของระบบงานที่มีความเป็นอิสระจากกันและกัน แต่ทำงานสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันในการทำงานตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คล้ายกันกับส่วนประกอบเครื่องยนต์ที่ออกแบบไว้เพื่อให้เครื่องยนต์ทำงานตามวัตถุประสงค์ที่สร้างเครื่องยนต์นั้นขึ้นมา อย่างไรก็ตามการออกแบบรูปแบบการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่ครอบคลุมงานทั้งระบบองค์การหรืองานบางส่วนของระบบองค์การก็ตาม ผู้ออกแบบไม่สามารถที่จะออกแบบองค์ประกอบย่อยของระบบนั้น ๆ ได้ทั้งหมด เพราะจะมีรายละเอียดและความสลับซับซ้อนมากเกินไป ดังนั้นในการออกแบบรูปแบบการบริหารจึงกำหนดเฉพาะองค์ประกอบสำคัญของระบบนั้น ๆ เท่านั้น โดยมีสมมติฐานว่าหากองค์ประกอบเหล่านั้นทำหน้าที่ตามที่ต้องการแล้ว การดำเนินงานขององค์การจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ค่อนข้างแน่นอน ข้อสำคัญผู้ออกแบบรูปแบบต้องอธิบายองค์ประกอบที่กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าองค์ประกอบนั้น ๆ คือ อะไร มีลักษณะอย่างไร ทำหน้าที่อะไร สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบย่อยอื่นอย่างไร และองค์ประกอบที่กำหนดขึ้นทั้งหมดทำหน้าที่ร่วมกันอย่างไรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ไม่ว่านักออกแบบรูปแบบการบริหารจะมีวัตถุประสงค์อย่างไรและมีองค์ประกอบอะไรบ้าง องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารควรจะครอบคลุมลักษณะสำคัญของการบริหารในประเด็นต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการตัดสินใจในการบริหาร หมายถึง ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ระบบและรูปแบบการตัดสินใจในการบริหารงานในองค์การ

๒) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารงานภายใน หมายถึง ระบบงานและระบบคนในองค์การ การไหลเวียนของงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของหน่วยงานย่อยในองค์การ และกระบวนการบริหารงานทั้งในระดับองค์การและหน่วยงานย่อยในองค์การ

๓) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบริหารความสัมพันธ์ภายนอก หมายถึง ระบบงาน อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรับผิดชอบ กำหนดขอบเขตของหน่วยงานและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง กำหนดกระบวนการและวิธีการดำเนินงานความสัมพันธ์กับหน่วยงานและบุคคลภายนอก

๔) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับตัว หมายถึง ระบบงานระบบคน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรับผิดชอบ กระบวนการและวิธีดำเนินงานขององค์การและดำเนินการแก้ไขเพื่อให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๕) องค์ประกอบการบริหารควรมีกลไกการบำรุงและพัฒนาทรัพยากรองค์การ หมายถึง ระบบและกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อการบำรุงและพัฒนาทรัพยากรองค์การ โดยเฉพาะทรัพยากรเทคโนโลยีและทรัพยากรบุคคลขององค์การ

คีฟส์ (Keeves, ๑๙๙๗: ๓๘๖-๓๘๗) ให้แนวคิดที่ว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
๒. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้
๓. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
๔. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship) ดังนั้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ครอบคลุมกลไกการตัดสินใจ ความสัมพันธ์ภายใน ภายนอก และสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานได้

๒.๓.๓ การสร้างและพัฒนารูปแบบ

อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (๒๕๕๐ : ๑๐๘-๑๒๒) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต” โดยดำเนินการวิจัยเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) และการประเมินรูปแบบ ประกอบด้วยการประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

๑. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีซึ่งผลการศึกษาจะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

- ๑.๑ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

- ๑.๒ การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้

๑.๒.๑ การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

๑.๒.๒ การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณีหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

๑.๒.๓ การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

๑.๓ การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ ๑.๑ และ ๑.๒ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

๒. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน ๔ ลักษณะ ดังนี้

๒.๑ การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน ๔ ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช. ๒๕๔๙ : ๕๔ - ๕๖) ดังนี้

๒.๑.๑ มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ใน การนำไปปฏิบัติจริง

๒.๑.๒ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

๒.๑.๓ มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้ง ในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

๒.๑.๔ มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

๒.๒ การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติแต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียด

อ่อนมากกว่าการได้ตัวเลข แล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner. ๑๙๗๖ : ๑๙๒-๑๙๓) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีแนวคิดดังนี้

๒.๒.๑ การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตาม วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

๒.๒.๒ รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ(Art Criticism)ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้งดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

๒.๒.๓ รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือ ว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจาก ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

๒.๒.๔ รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

๒.๓ การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

๒.๔ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป

ดังนั้นรูปแบบจึงหมายถึงกรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรจำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะ ออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการ กำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้เป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การสร้างหรือพัฒนาแบบ และ ๒) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบ

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรียา ชัยนิยม (๒๕๔๒) พบว่าการที่เด็กมีความรู้สึกผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับการฝึกวินัยจากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อ แม่พบว่าความใส่ใจซึ่งกันและกัน ระหว่าง พ่อ แม่ และลูก การฝึกวินัยอยู่เสมอมากให้เหตุผลและความคงเส้นคงวา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความรู้สึกผิดชอบสูงซึ่งการศึกษาเหล่านี้ตรงกับข้อคิดทางจิตวิทยา ที่ว่าการฝึกวินัยที่ได้ผล และทำให้เด็กมีการควบคุมจากภายในอย่างแท้จริงจะต้องเป็นการฝึกวินัยโดยอาศัยความรักซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านความรู้สึกผิดชอบสูงซึ่งจะนำไปสู่การมีพัฒนาการด้านจริยธรรมอย่างสูงสุด

กมลรัตน์ รัชมาศ (๒๕๔๐) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนเทคนิคอำนาจเจริญจังหวัดอำนาจเจริญพบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง

สมชาย เรืองสม (๒๕๔๑) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ในวิทยาลัยเทคนิค เขตการศึกษา ๔ สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า วินัยตนเองของช่างอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยนักศึกษาที่มีวินัยตนเองอยู่ในระดับปานกลางจะเป็นผู้ที่มีเกณฑ์การเรียนในระดับค่อนข้างดีและจากการสำรวจความคิดเห็นของครู อาจารย์ประเมินนักศึกษาแก่นักศึกษาประเมินตนเอง พบว่า ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า วินัยตนเองด้านความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์การทำตามกฎเกณฑ์สังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ และความตั้งใจจริงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งผลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาวินัยตนเอง

สงวนพงศ์ ขวนขม (๒๕๔๕:๑๗๐-๑๗๖) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ได้เสนอรูปแบบการบริหารวิชาการดังนี้ (๑) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ควรแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะวิชา และระดับสาขาวิชา (๒) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ การบริหารวิชาการระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี รองอธิการบดี สภาวิชาการ คณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี และหัวหน้าสาขาวิชา และกลุ่มที่ ๓ การบริหารงานวิชาการระดับสาขาวิชา ได้แก่ หัวหน้าสาขาวิชา เลขาธิการคณะวิชาและคณาจารย์ ในการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการแต่ละกลุ่ม มากน้อยจะแตกต่างกันตามตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการแต่ละระดับ (๓) กระบวนการบริหารวิชาการ ในแต่ละระดับประกอบด้วย งานวิชาการ ๓ ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมและควบคุมงานทางวิชาการและด้านการกำกับกิจกรรมทางวิชาการ

วาริรัตน์ แก้วอุไร (๒๕๔๗) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และตรวจสอบความตรงของแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการวิจัย ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑

การพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ ๒ การตรวจสอบความตรงของรูปแบบเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันข้อมูล จากครุต้นแบบ ครูแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า หลักการของรูปแบบ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาและจัดหลักสูตรโดยใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นความหลากหลายในการนำไปปฏิบัติ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานสาระการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันเพื่อการพัฒนา ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต องค์ประกอบ ของรูปแบบมี ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ๒) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้และแนวดำเนินการจัดการเรียนรู้ ๓) วิธีการจัดการเรียนรู้ ๔) องค์ประกอบ/ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ และ ๕) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้ รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบ พบว่า โมเดลมีความ สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี

ปรีชา กันธิยะ (๒๕๕๐) ได้ทำการวิจัย การพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระ มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วม ในการสอนศีลธรรม และการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการวิจัย ๕ ขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี การศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ สัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน ๒๔๔ รูป/คน การตรวจสอบประสิทธิภาพร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียน ที่พระมีส่วน ร่วมในการสอนศีลธรรม ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยสัมภาษณ์เฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๕ ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการบริหารโรงเรียนที่พระ มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ประกอบด้วย ปรัชญา คือ คุณธรรมนำความรู้ สร้างทักษะอาชีพ พัฒนาสังคม วิสัยทัศน์ คือเสริมสร้างคุณธรรม ความรู้ พัฒนามาตรฐานอาชีพ อนุรักษ์สืบทอด ศาสนพิธี พัฒนาคนดีมีคุณธรรมและความสามัคคีให้ สังคมเป็นสุขตามหลักธรรมคำสอน ทางศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระ มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม ประกอบด้วย รูปแบบหลักของการบริหารและรูปแบบย่อย อีก ๑๒ รูปแบบ

ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (๒๕๕๐) ทำการวิจัย การพัฒนา รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ ๑๑ วัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพ ปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (๒) วิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับปัจจัย ที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (๓) พัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ ๑๑ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหาร การศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๙๐๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหา แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ ๑๑ ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ๔ ส่วน คือ (๑) องค์ประกอบพื้นฐานครอบคลุม (ก) กำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติงาน (ข) อาศัยหลักการกระจายอำนาจการบริหารจัดการตนเอง การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่ดี และ (ค) กำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ (๒) องค์ประกอบโครงสร้างระบบการบริหาร ครอบคลุม (ก) ปัจจัยนำเข้า (ข) งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป (ค) มีการวางแผนการจัดองค์กร การอำนวยการและการควบคุม (ง) ใช้การประกันคุณภาพ การนิเทศภายในการบริหารบุคคลและงบประมาณแบบเน้นผลงาน ระบบสารสนเทศในการบริหาร และการพัฒนาทีมงาน (๓) องค์ประกอบกระบวนการการดำเนินงาน คือ มีการเตรียมการ การดำเนินการ การประเมินผลและการสรุปรายงานผลและ (๔) องค์ประกอบด้านการสนับสนุน จากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เครือข่ายโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน

ชนกนารถ ชื่นเชย (๒๕๕๐) ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา และพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน การวิจัยแบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ ๒ วิเคราะห์/สังเคราะห์ องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ขั้นตอนที่ ๓ ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๔ คน เกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน ๓ รอบ ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบ ผลการวิจัยได้รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีองค์ประกอบสำคัญ ๙ องค์ประกอบดังนี้ ๑) ปรัชญาและหลักการของการ ศึกษาต่อเนื่อง เป็นการศึกษเพื่อปวงชน ตอบสนองการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้บริการการศึกษาแก่สังคมและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ๒) กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มบุคคลทุกกลุ่มชนชั้น และทุกระดับ การศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียน ๓) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการให้บริการความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพเพื่อขยายโอกาสและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ๔) โครงสร้างระบบการบริหารของการศึกษาต่อเนื่อง มีการบริหารในรูปแบบศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง/ศูนย์บริการทางการศึกษา โดยมีเครือข่ายจากคณะ/ภาควิชาและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ๕) หลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษาต่อเนื่อง เป็นหลักสูตรที่จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และชุมชน เพื่อสร้างช่องทางให้กับผู้เรียนตามความสามารถ และความสนใจ ๖) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง เป็นการจัดการศึกษาในหลายลักษณะ ทั้งจัดแบบชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ๗) สื่อการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง เป็นสื่อการศึกษาที่หลากหลาย มีรูปแบบที่เป็นปัจจุบัน ตรงกับการใช้งานและมีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ อันได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ

ศรุตดา ชัยสุวรรณ (๒๕๕๐ : ๑๔๖-๑๕๔) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิจัย ในมหาวิทยาลัยเอกชน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยได้รูปแบบการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบ คือ ๑) การสร้างวัฒนธรรม ๒) การพัฒนานักวิจัย ๓) การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณการวิจัย และ ๔) การติดตามและการประเมินผล

จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์. (๒๕๕๐ : ๑๑๓-๑๑๘) ได้วิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการอุดมศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนของไทย ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านการบริหารจัดการงานทั่วไปมีรูปแบบที่ไม่ยึด ผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง เน้นการสร้างความรู้ความผูกพัน สร้างวัฒนธรรมสถาบันโดยกำหนดปรัชญาวิสัยทัศน์ เน้นการประหยัด การพึ่งพาตนเอง การใช้จ่ายให้มีเหตุผลเพื่อความอยู่ดีกินดี (๒) ด้านการบริหาร จัดการงานวิชาการมีรูปแบบเน้นการสอนให้รู้หลักคิดในเนื้อหาสาระของวิชาการ พัฒนาองค์ความรู้ จากการศึกษาโดยอาศัยและแทรกปรัชญาไปสู่ชีวิตจริง การบรรจุปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไป ในวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อปลูกฝังให้ตระหนักในการดำเนินชีวิตและสอดแทรกลงไปในการเรียนการสอน ทุกวิชา (๓) ด้านการบริหารจัดการงานวิจัยมีการเชื่อมโยงให้สมดุลระหว่างการสอนกับการวิจัย โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในทัศนคติของการวิจัยที่มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหน่วยการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน การสร้างเครือข่ายวิจัย เพื่อประโยชน์ แก่ประเทศชาติที่มีการสนับสนุนวิจัยอย่างพอเพียง (๔) ด้านการบริหารจัดการงานงบประมาณ มีรูปแบบการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เป็นความคุ้มค่า ความคุ้มค่าหรือการได้รับผลมาสู่มหาวิทยาลัย และ (๕) ด้านการบริหารจัดการงานทรัพยากรมนุษย์ มีรูปแบบการพัฒนาคนให้พัฒนาตนเองโดยไม่ได้ มองจากภายนอก แต่การให้เรียนรู้ภายในตนด้วยการนำการจัดการความรู้มาใช้ที่เน้นการวิเคราะห์ ตนเอง

เสงี่ยม ทองละมุล (๒๕๕๑ : ๑๘๓-๑๙๑) ทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้อำนวยการ สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการรองรับการกระจาย อำนาจ ผลการวิจัยได้รูปแบบการพัฒนา ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านวิชาการ ๒) ด้านงบประมาณ ๓) การบริหารงานบุคลากร และ ๔) การบริหารทั่วไป ซึ่งสาระสำคัญของรูปแบบการพัฒนา ผู้อำนวยการสถานศึกษาชัยภูมิ ประกอบด้วย ๑) หลักการ คือ ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับ ยุคโลกาภิวัตน์ สร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามกฎหมาย นโยบาย ระเบียบและแนวปฏิบัติ ที่เปลี่ยนแปลงไป ภายใต้หลักการบริหารที่ยึดสถานศึกษาเป็นฐาน ๒) วัตถุประสงค์ที่เน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้อำนวยการสถานศึกษา ให้สามารถขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน ให้ได้มาตรฐาน ๓) กลไกการดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงการจัดหน่วยงานรับผิดชอบ โครงสร้างหลักสูตร การพัฒนา ขั้นตอนและระยะเวลาในการพัฒนา วิธีการพัฒนา และการจัดตั้งงบประมาณ เพื่อการพัฒนา ๔) การประเมินผล โดยใช้การมีส่วนร่วมในงานตามสภาพจริง และประเมินการ มีวิธีการบริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ ๕) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ มีสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขด้านองค์กร และเงื่อนไขด้านผู้บริหาร

วัฒนพงศ์ เสมมา (๒๕๕๔ : ๑๘๒) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีลักษณะโครงสร้างองค์กรประกอบด้วย ๖ ฝ่าย ภาระงาน ๓๙ งาน ได้แก่ ๑) ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร ๒) ฝ่ายบริหารวิชาการ ๓) ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน ๔) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๕) ฝ่ายบริหารงานแผนงานและประกันคุณภาพ ๖) ฝ่ายบริหารชุมชนเครือข่ายความเป็นหุ้นส่วน และส่วนประกอบของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ องค์ประกอบหลักมี ๔ ส่วน ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการ ๒) การพัฒนาผู้เรียน ๓) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ๔) การพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนและส่วนประกอบอื่น ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) คณะกรรมการสถานศึกษา ๒) สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า และการพัฒนาสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบการพัฒนาสถานศึกษามี ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม ๒) การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ ๓) การมีค่านิยม ๔) การมีเงื่อนไขหรือสภาพการณ์ที่สนับสนุน

สันติ นานี (๒๕๕๕ : ๑๗๖-๑๗๘) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดภาคใต้ตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ แนวคิดและหลักการของรูปแบบ มี ๒ งาน ๕ กิจกรรม องค์ประกอบที่ ๒ โครงสร้างการบริหารงานวิชาการ มี ๔ งาน ๑๑ กิจกรรม องค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการบริหารงานวิชาการ มี ๕ งาน ๒๔ กิจกรรม องค์ประกอบที่ ๔ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ มี ๔ งาน ๑๔ กิจกรรม องค์ประกอบที่ ๕ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ มี ๕ งาน ๒๙ กิจกรรม และองค์ประกอบที่ ๖ การบูรณาการการเรียนรู้ มี ๓ งาน ๑๔ กิจกรรม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ผู้วิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาแนวโน้ม (Trend Studies) ประสิทธิภาพคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสังกัด ซึ่งมีรูปแบบกระบวนการดำเนินงาน ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การสร้างความสัมพันธ์และศึกษาบทบาทความรับผิดชอบ ๒) การวางแผนกระบวนการสร้าง ความรับผิดชอบ ๓) การดำเนินตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ และ ๔) การติดตามประเมินผลกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ และได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๒. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๔. การสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล
๕. การรวบรวมข้อมูล
๖. การวิเคราะห์ข้อมูล
๗. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ประกอบด้วย

๑) โรงเรียนในท้องที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	จำนวน ๗๑	โรงเรียน
๒) โรงเรียนในท้องที่จังหวัดพัทลุง	จำนวน ๒๗	โรงเรียน

๑.๒ วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่ม (Nonprobability Sampling) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ คะแนนเฉลี่ยรวม ๔ กลุ่มสาระ ต่ำกว่าระดับชาติ และคุณลักษณะของผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความพร้อมและความสนใจในการยกระดับคุณภาพการศึกษา จำนวน ๕ โรงเรียน

๒. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาและพัฒนารูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การออกแบบและสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ประกอบด้วย

๑. การกำหนดกรอบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นขอบเขตเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ขั้นที่ ๒ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) จำนวน ๒ โรงเรียน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

ขั้นที่ ๓ สังเคราะห์จาก ขั้นตอน ๑ และ ๒ กำหนดเป็นกรอบรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

๒ การสร้างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ ๑ ร่างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ตามกรอบที่สังเคราะห์ได้

ขั้นที่ ๒ จัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) นำร่างรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบและให้ความเห็น

ขั้นที่ ๓ ปรับรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ จากสรุปผลการอภิปรายและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

๓ การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการยกระดับคุณภาพ การศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ มีการศึกษา ๒ ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ ๑ สร้างเครื่องมือและแบบประเมิน

๑. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

๒. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

๓. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

ชั้นที่ ๒ รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการประเมิน

การดำเนินการทั้ง ๓ ตอนสามารถแสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ มีกระบวนการ ๔ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความสัมพันธ์ และศึกษาบทบาทความรับผิดชอบต่อ

- ๑.๑ ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจบทบาทของภาคส่วนผู้รับผิดชอบต่อ
- ๑.๒ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

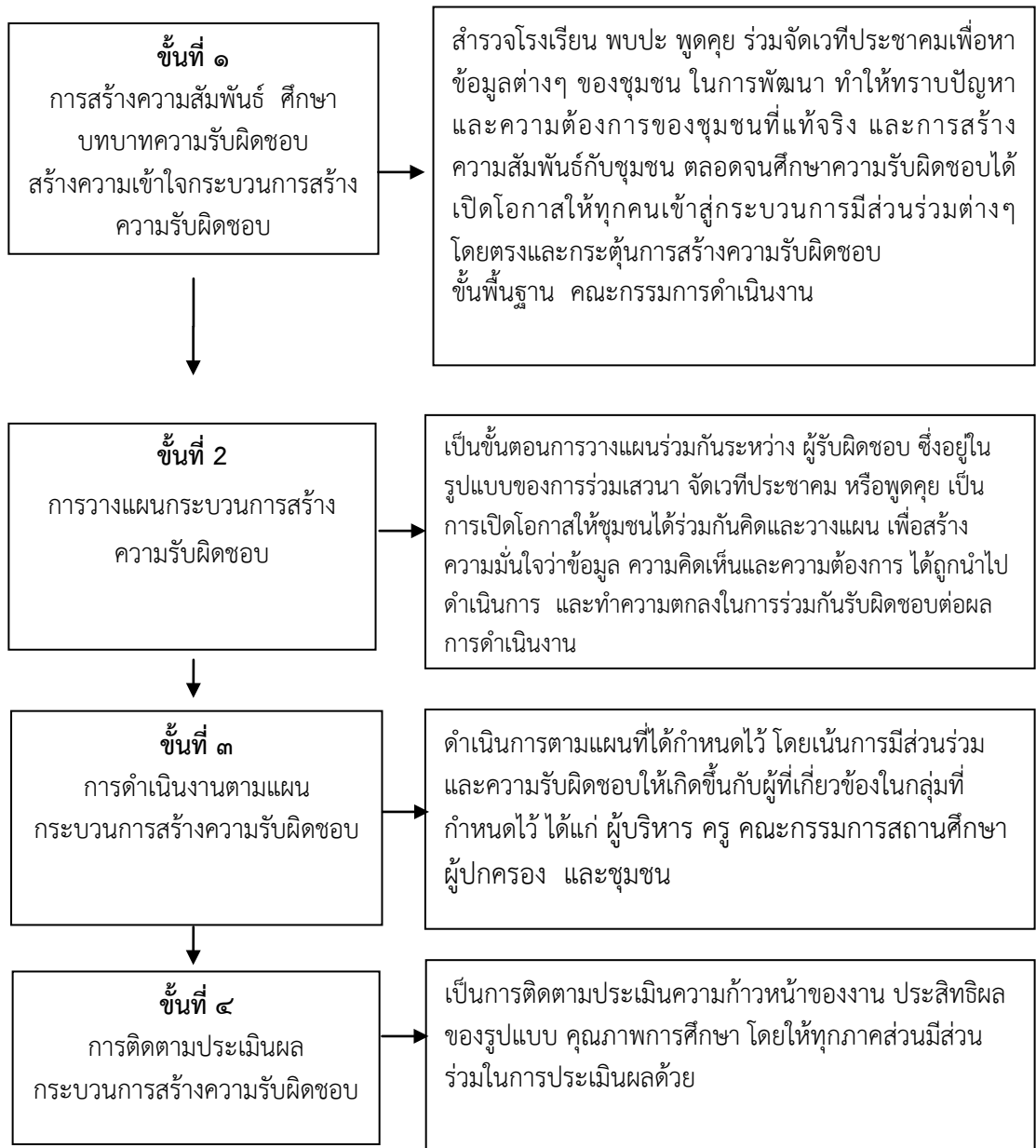
ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อ

- ๒.๑ วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางพัฒนา
- ๒.๒ จัดทำแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาตามบริบทของโรงเรียนและมอบหมายความรับผิดชอบต่อ

ขั้นตอนที่ ๓ การดำเนินงานตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อ

- ๓.๑ ดำเนินการตามแผนยกระดับคุณภาพการศึกษา
- ๓.๒ การกำกับติดตามการดำเนินงานตามความรับผิดชอบต่อ

ขั้นตอนที่ ๔ การติดตามประเมินผลกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อ

ขั้นตอนที่ ๒ การใช้รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความ
 รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 เขต ๑๒ มีกระบวนการดำเนินการ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน	งาน	กิจกรรม
๑. การสร้างความสัมพันธ์ และศึกษาบทบาท ความรับผิดชอบ	๑.๑ สร้างความสัมพันธ์	๑.๑.๑ เขตพื้นที่การศึกษาให้ ความรู้สร้างความเข้าใจเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๑.๑.๒ เขตพื้นที่การศึกษาสร้าง แรงบันดาลใจ โดยศึกษาดูงาน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ๑.๑.๓ เขตพื้นที่การศึกษา ประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษา ๑.๑.๔ โรงเรียนจัดเวที ประชาคมผู้เกี่ยวข้องเพื่อ สะท้อนปัญหาและความ ต้องการ ๑.๑.๕ โรงเรียนและเขตพื้นที่ การศึกษาประชาสัมพันธ์แนว ทิศทางการดำเนินงานกระบวนการ สร้างความรับผิดชอบต่อ ผล การปฏิบัติงานแก่สาธารณชน ด้วยช่องทาง ที่หลากหลาย
	๑.๒ ข้อมูลสารสนเทศ	๑.๒.๑ เขตพื้นที่การศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหาของ สถานศึกษาในเรื่องคุณภาพ การศึกษาและเผยแพร่ข้อมูล ๑.๒.๒ โรงเรียนจัดทำข้อมูล สารสนเทศและเปิดเผยข้อมูล ต่อผู้เกี่ยวข้อง ๑.๒.๓ โรงเรียนนำข้อมูลไปใช้ ในการวางแผนยกระดับคุณภาพ การศึกษา

	๑.๓ กำหนดบทบาท	๑.๓.๑ เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ ๑.๓.๒ เขตพื้นที่การศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน
๒. การวางแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบ ต่อผลการปฏิบัติงาน	๒.๑ จัดทำแผนยกระดับคุณภาพการศึกษา	๒.๑.๑ โรงเรียนจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องปัญหา และความต้องการจำเป็น ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข ๒.๑.๒ โรงเรียนกำหนดกิจกรรมงาน โครงการ และปฏิทินการปฏิบัติงาน ยกระดับคุณภาพการศึกษา ๒.๑.๓ เขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ตามความต้องการของสถานศึกษา ๒.๑.๔ เขตพื้นที่การศึกษา จัดทำแผน นิเทศติดตาม
	๒.๒ จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการร่วมกันรับผิดชอบ ต่อผลการปฏิบัติงาน	๒.๒.๑ เขตพื้นที่การศึกษาทำ MOU กับโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ๖ โรงเรียน โดยการกำหนดเป้าหมายคุณภาพที่โรงเรียนต้องบรรลุอย่างชัดเจน ๒.๒.๒ โรงเรียนทำ MOU กับครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา โดยการกำหนดเป้าหมายคุณภาพที่โรงเรียนต้องบรรลุอย่างชัดเจน

<p>๓. การดำเนินงานตามแผน กระบวนการ สร้างความรับผิดชอบ</p>	<p>๓.๑ ดำเนินการตามแผน</p>	<p>๓.๑.๑ โรงเรียนจัดกิจกรรม งาน โครงการ ตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา ๓.๑.๒ โรงเรียนรายงาน ความก้าวหน้าการดำเนินงาน เป็นระยะ</p>
	<p>๓.๒ นิเทศ กำกับ ติดตามการ ดำเนินงาน</p>	<p>๓.๒.๑ เขตพื้นที่การศึกษาและ ที่ปรึกษาประจำโรงเรียน ติดตาม นิเทศ ช่วยเหลือ ๓.๒.๒ เขตพื้นที่การศึกษาจัด กิจกรรม ให้โรงเรียนเป้าหมาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรายงานความก้าวหน้า ระหว่างดำเนินการเป็นระยะ</p>
<p>๔. การติดตาม ประเมินผล กระบวนการสร้างความ รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน</p>	<p>๔.๑ รวบรวมข้อมูล การดำเนินงาน</p>	<p>๔.๑.๑ โรงเรียนดำเนินการ รวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานตามกิจกรรม งาน โครงการ ๔.๑.๒ เขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผล การดำเนินงาน ของโรงเรียน</p>
	<p>๔.๒ ประเมินผลการดำเนินงาน</p>	<p>เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ดำเนินการประเมิน ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และคุณภาพการศึกษาโดย วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบ ข้อมูลสารสนเทศปีฐานกับปี ปัจจุบัน</p>

	๔.๓ สรุปรายงาน และพัฒนา	๔.๓.๑ โรงเรียนจัดทำรายงาน ผลการดำเนินงาน ๔.๓.๒ โรงเรียนรายงานวิธีการ ปฏิบัติงาน ที่เป็นเลิศที่เกิดจาก กระบวนการสร้างความ รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน ๔.๓.๓ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์
	๔.๔ ยกย่องเชิดชูเกียรติ	๔.๔.๑ เขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนรวบรวมผลงานและ เผยแพร่ผลงาน ๔.๔.๒ เขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนยกย่องเชิดชูเกียรติ

ขั้นตอนที่ ๓ สรุปผลการใช้รูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๑๒ ประกอบด้วย

๑. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน
 - ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย
๒. คุณภาพการศึกษา
 - ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้น ม.๓
 - ผลการทดสอบระดับสถานศึกษา
 - การศึกษาต่อของนักเรียนชั้น ม.๓
 - อัตราการออกกลางคันของนักเรียน ชั้น ม.ต้น
 - อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียน ชั้น ม.ต้น
 - ผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและ นักเรียน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี ๓ ฉบับ ประกอบด้วย

แบบที่ ๑ แบบสอบถามความพึงพอใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ โดยมีลักษณะเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) พร้อมคำถามปลายเปิด (Open ended questions) แบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน ๒ ข้อ คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน ๑๕ ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scal)

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open ended questions)

แบบที่ ๒ แบบสรุปข้อมูล (Data Form) เป็นแบบสรุปข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา จากแหล่งรายงานต่าง ๆ

๔. การสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน ๒ ฉบับ มี ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

แบบที่ ๑ แบบสอบถามความพึงพอใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ มีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลแต่ละชนิดจากตำราของนักวิชาการ ซึ่งมีตำราการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (๒๕๔๐ : ๔๑-๔๕) ตำราวิจัยทางการศึกษาของ วีระวรรณ ชินะตระกูล (๒๕๔๒ : ๑๐๓-๑๑๑) สถิติสำหรับการวิจัยของ ประยูร อาษานาม (๒๕๔๕ : ๒๑-๒๘) หลักการการวิจัยเบื้องต้นของ บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๔๗ : ๕๑-๕๓)

๒. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และนำข้อมูลที่ดำเนินการวิจัยมาประมวลจัดทำกรอบโครงสร้าง ขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับการศึกษาและพัฒนารูปแบบการยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒

๓. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามแต่ละกิจกรรมพัฒนา มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

๔. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า มีค่า IOC มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาทุกข้อ ตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐๐ ผ่านตามากำหนดเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องทุกข้อ

๕. นำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนเสาชิงช้า จำนวน ๓๐ คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของ Cronbach ที่เรียกว่า “สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α -Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. ๒๕๔๗ : ๙๖-๙๘)

แบบที่ ๒ แบบสรุปข้อมูล (Data Form) แบบสรุปข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาใช้ในการสรุปผล ประกอบด้วย

- ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้น ม.๓
- ผลการทดสอบระดับสถานศึกษา
- การศึกษาต่อของนักเรียนชั้น ม.๓
- อัตราการออกกลางคันของนักเรียน ชั้น ม.ต้น
- อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียน ชั้น ม.ต้น
- ผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและ นักเรียน

จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ประชุมคณะกรรมการเพื่อนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบคุณภาพแล้วตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๕. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาค้นคว้าร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

๕.๑ แบบที่ ๑ แบบสอบถามความพึงพอใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงานกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ นิตหมายคณะครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตาม วัน เวลา และสถานที่ ตามช่วงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้

๕.๑.๒ ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและบรรยากาศการชี้แจง การตอบแบบสอบถามเป็นกัลยาณมิตร

๕.๑.๓ แจกแบบสอบถามให้ กลุ่มตัวอย่าง ให้ตอบแบบสอบถามอย่างอิสระ

๕.๑.๔ เก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบจำนวน ความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และจัดเตรียมแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

แบบที่ ๒ แบบสรุปข้อมูล (Data Form) แบบสรุปข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาใช้ในการสรุปผล โดยให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่ม

ตัวอย่างสรุปข้อมูลตามเครื่องมือและส่งสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อสรุปผลการดำเนินงานเป็นภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามดำเนินการ ดังนี้

แบบที่ ๑ แบบสอบถามความพึงพอใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๒ ดำเนินการดังนี้

๑. ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

๒. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน ไปดำเนินการแจกแจงความถี่

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแจงความถี่มาดำเนินการวิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔. การแปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด. ๒๕๔๗ : ๑๐๐) ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ช่วงค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

ช่วงค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

ช่วงค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

ช่วงค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

แบบที่ ๒ แบบสรุปข้อมูล (Data Form) แบบสรุปข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นแบบสรุปข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจาก แหล่งรายงานต่าง ๆ ด้านคุณภาพการศึกษา มาจัดกลุ่มข้อมูลและแสดงผลในรูปแบบตารางและการรายงานผล เช่น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้น ม.๓ เฉลี่ย ๔ กลุ่มสาระ , จำนวนนักเรียนศึกษาต่อ, จำนวนนักเรียนออกกลางคัน, จำนวนนักเรียนซ้ำชั้น , จำนวนผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียน นักเรียนและครู

๗. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้รายงานได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้มาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

๑. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

๑.๑ การหาค่าความสอดคล้อง (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องของข้อถามของแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบแต่ละข้อ

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

๑.๒ การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยใช้สูตร

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_1^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม แต่ละฉบับ

$\sum S_1^2$ แทน ความแปรปรวนของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามทั้งหมด

K แทน จำนวนข้อถามในแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

α มีค่าตั้งแต่ ๐.๗ ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้

๒. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๒.๑. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)

การหาค่าเฉลี่ยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

๒.๒ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเมื่อข้อมูลที่นำมา
คำนวณได้จากตัวอย่าง ใช้แทน σ

x_i = ค่าของข้อมูลตัวที่ ๑

N = ค่าของจำนวนข้อมูลทั้งหมด

\bar{x} = ค่าเฉลี่ยของมูลตัวอย่างชุดนี้ ใช้แทน μ

(กาญจนา วัฒนา, ๒๕๔๔ : ๑๑๕ - ๑๑๖)

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๔). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ เอกสารชุดปฏิรูปการเรียนรู้ลำดับที่ ๒ โครงการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- จันทร์หา พวงยอด. (๒๕๕๓). การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิราภรณ์ นาคเรือง. (๒๕๕๒). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มตลิ่งชัน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการคิดหมวกหกใบและแบบซินดิเคท. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การจัดการเรียนรู้). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชนกนารถ ชื่นเชย. (๒๕๕๐). รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัสสัมชัญ).
- ณรงค์ วารีชล. (๒๕๕๑). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลคูเมืองน้อย. กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นัยนา จันทมิตร. (๒๕๕๒). ผลของการสอนแบบกิจกรรมโครงการในวิชาภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนมะขามสรรเสริญ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิลมณี พิทักษ์. (๒๕๕๑). รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประชุม สุวดีดี. (๒๕๕๑). การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. (๒๕๕๑). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปรีดา เจษฎารวงกุล. (๒๕๕๐). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น .
- พรจันทร์ พรศักดิ์กุล. (๒๕๕๐). รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

- การศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัตสำเนา).
- เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกุล และวรัญ ภาติธรรม. (๒๕๕๐). **จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ.** กรุงเทพมหานคร : ว่างอักษร
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (๒๕๕๒). **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : คำสมัย.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (๒๕๕๑) **การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ.** จุลสารการท่องเที่ยว.
- สุธี วรรณดิษฐ์. (๒๕๕๓). **การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด.** ตราด : สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด.
- โสภภาพรรณ อักฉราศิระ. (๒๕๕๕). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อมรรวรรณ แก้วผ่อง. (๒๕๕๒). **การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษากลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนวัดน้อยใน.** ปริญญาานิพนธ์ กศม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- อรรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. (๒๕๕๒) . **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒.** ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- อัมพร พงษ์กัสนานนท์. (๒๕๕๐). **การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัตสำเนา).
- Eisner, E (๑๙๗๖). “Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation,” **Journal of Aesthetic Education.**
- Flippo , Edwin B. (๑๙๘๖). **Management a Behavioral Approach.** Boston, Mass : Allyn and Bacon.
- Keeves, Peter J. (๑๙๘๘). “Model and Model Building,” **Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook.** Oxford : Pergamon Press.

ภาคผนวก

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง
ต่อการดำเนินงานด้วยกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงานกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

2. แบบสอบถามฉบับนี้ มี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกระบวนการสร้าง

ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหาร

ครู

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ปกครองนักเรียน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับผลการดำเนินงานของโรงเรียนเพียงระดับเดียว

ที่	ประเด็น	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การสร้างความสัมพันธ์และศึกษาบทบาทความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน						
1	การสร้างความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องคุณภาพการศึกษา					
2	การจัดเวทีประชาคมผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการ					
3	การรับรู้ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน					
4	การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการ วางแผนยกระดับการศึกษา					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

ที่	ประเด็น	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การวางแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน						
5	การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการ สร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน					
6	การประชาสัมพันธ์กิจกรรม/โครงการ					
7	การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขและความ ต้องการจำเป็นในการยกระดับคุณภาพ การศึกษา					
8	การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม และปฏิทินการปฏิบัติงานยกระดับ คุณภาพการศึกษา					
9	การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน โครงการจากภาคส่วนต่าง ๆ					
10	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)					
การดำเนินการตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน						
11	การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม					
12	การให้คำแนะนำ ติดตาม ช่วยเหลือ					
13	ความก้าวหน้าของการดำเนินงานเมื่อเทียบกับ ปฏิทินการดำเนินงาน					
การติดตาม ประเมินผลกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน						
14	ความพึงพอใจโดยภาพรวมของการ ดำเนินงาน					
15	คุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ด้านคุณภาพการศึกษา)

3.1 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

.....

.....

.....

.....

3.2 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

3.3 จำนวนนักเรียนศึกษาต่อเพิ่มขึ้น

.....

.....

.....

.....

3.4 จำนวนนักเรียนออกกลางคันลดลง

.....

.....

.....

.....

3.5 จำนวนนักเรียนซ้ำชั้นลดลง

.....

.....

.....

.....

3.6 จำนวนผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียน นักเรียน และครู เพิ่มขึ้น

.....

.....

.....

.....

แบบแผนงาน/โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษา

โรงเรียน.....

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

1) ชื่อโครงการ.....

2) ชื่อสถานศึกษา.....

สังกัด

โทรศัพท์.....มือถือ.....Email:

3) ชื่อหัวหน้าสถานศึกษา.....

สังกัด

โทรศัพท์.....มือถือ.....Email:

4) รายละเอียดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่สำคัญ	เป้าหมายเชิงปริมาณ	เป้าหมายเชิงคุณภาพ	ตัวชี้วัด	งบประมาณที่ต้องใช้
ข้อที่ 1	กิจกรรมที่ 1				
ข้อที่ 2	กิจกรรมที่ 2				
ข้อที่ 3	กิจกรรมที่ 3				
ข้อที่ 4	กิจกรรมที่ 4				
รวมงบประมาณทั้งสิ้น					
ตัวอักษร.....					

5) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

หัวหน้าสถานศึกษาที่เข้าร่วม

รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ
แบบรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพการศึกษา
โรงเรียน.....

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

- 1) ชื่อโครงการ.....
- 2) ชื่อสถานศึกษา.....
สังกัด
โทรศัพท์.....มือถือ.....Email:
- 3) ชื่อหัวหน้าสถานศึกษา.....
โทรศัพท์.....มือถือ.....Email:

ส่วนประกอบของเนื้อหา

- 4) วัตถุประสงค์ของโครงการ

.....
.....
.....

- 5) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....
.....
.....

- 6) แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

ลำดับที่	กิจกรรม	เดือนที่	ผลที่จะได้รับตามกิจกรรม

7) ความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ ณ วันที่รายงานเมื่อเปรียบเทียบกับแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

ลำดับที่	กิจกรรมตามแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ(ตามข้อ 6)	เดือนที่	ผล/ ความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ		
			ดำเนินการแล้ว	อยู่ระหว่างดำเนินการ	ยังไม่ดำเนินการ

8) สรุปรายละเอียดความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรมตามข้อ 7 (แสดงผลความก้าวหน้าพร้อมข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายโดยเสนอข้อมูลในลักษณะ รูปภาพ กราฟ ตาราง ฯลฯ) ประกอบด้วย (ถ้ามี)

.....

.....

.....

9) งานที่ได้ดำเนินการไปแล้วคิดเป็นร้อยละของโครงการทั้งหมด

10) งานสำเร็จและได้ผลตามที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือไม่

เป็นไปตามแผนงาน ไม่เป็นไปตามแผน เพราะ (กรุณาระบุเหตุผล)

.....

.....

11) ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

12) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง/พัฒนาโครงการ กรณีมีปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

13) กำหนดเวลาที่จะส่งรายงานเพื่อสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการฉบับสมบูรณ์ ได้

ประมาณเดือน.....พ.ศ.....

14) ความต้องการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามแผน

.....
.....
.....

15) ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวไว้ในข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

หัวหน้าสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

หมายเหตุ สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนแบบฟอร์มได้ตามความเหมาะสม

แบบรายงานผลการบริหารจัดการศึกษาที่เกิดกับผู้เรียนและสถานศึกษา

1.ด้านคุณภาพผู้เรียน

ผลทดสอบระดับชาติ (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลุ่มสาระ	ปีการศึกษา	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			หมายเหตุ
		ระดับชาติ	โรงเรียน	ผลต่าง +-	
ภาษาไทย	ปกศ. 2561	48.29			
	ปกศ. 2560				
	ผลต่าง +-				
คณิตศาสตร์	ปกศ. 2561	26.30			
	ปกศ. 2560				
	ผลต่าง +-				
วิทยาศาสตร์	ปกศ. 2561	32.28			
	ปกศ. 2560				
	ผลต่าง +-				
ภาษาอังกฤษ	ปกศ. 2561	30.45			
	ปกศ. 2560				
	ผลต่าง +-				
เฉลี่ยรวม	ปกศ. 2561	34.33			
	ปกศ. 2560				
	ผลต่าง +-				

อัตราการออกกลางคันของนักเรียน

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น			หมายเหตุ
	นักเรียนทั้งหมด	นักเรียนกลางคัน	ร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน	
ปกศ. 2561				
ปกศ. 2560				
ผลต่าง +/-				

อัตราการซ้ำชั้น

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น			หมายเหตุ
	นักเรียนทั้งหมด	นักเรียนซ้ำชั้น	ร้อยละของนักเรียนซ้ำชั้น	
ปกศ. 2561				
ปกศ. 2560				
ผลต่าง +/-				

อัตรานักเรียนที่มีผลการเรียน ๐, ร, มส (แยกตาราง 0,ร,มส)

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น					ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการเรียน ๐,ร,มส	หมายเหตุ
	นักเรียนทั้งหมด	นักเรียนที่มีผลการเรียน					
		๐	ร	มส	รวม		
ปกศ. 2561							
ปกศ. 2560							
ผลต่าง +/-							

อัตราการศึกษต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปีการศึกษา	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3			หมายเหตุ
	จำนวนนักเรียน ณ วันที่ 10 พ.ย.	จำนวนนักเรียน ที่ศึกษาต่อ	ร้อยละของ นักเรียนที่ ศึกษาต่อ	
ปกศ. 2561				
ปกศ. 2560				
ผลต่าง +/-				

ผลที่เกิดกับสถานศึกษา รางวัลที่สถานศึกษาได้รับจากการประกวด แข่งขัน การประกาศยกย่อง
เชิดชูเกียรติ ปีการศึกษา 2560

ที่	ชื่อรางวัล	หน่วยงานที่จัด	วัน เดือน ปี ที่ได้รับ	ระดับรางวัล (ชาติ เขตพื้นที่ จังหวัด ฯ)
1				
2				
3				

ผลที่เกิดกับสถานศึกษารางวัลที่สถานศึกษาได้รับจากการประกวด แข่งขัน การประกาศยกย่อง
เชิดชูเกียรติ ปีการศึกษา 2561

ที่	ชื่อรางวัล	หน่วยงานที่จัด	วัน เดือน ปี ที่ได้รับ	ระดับรางวัล (ชาติ เขตพื้นที่ จังหวัด ฯ)
1				

ผลงานเชิงประจักษ์ ของผู้บริหาร ครูและนักเรียน ปีการศึกษา 2560

ที่	ชื่อ-สกุล	รางวัล/ผลงาน	หน่วยงานที่จัด	ระดับรางวัล (ชาติ เขตพื้นที่ จังหวัด ฯ)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

ผลงานเชิงประจักษ์ ของผู้บริหาร ครูและนักเรียน ปีการศึกษา 2561

ที่	ชื่อ-สกุล	รางวัล/ผลงาน	หน่วยงานผู้จัด	ระดับรางวัล (ชาติ เขตพื้นที่ จังหวัด ฯ)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

รายงานวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice)

แบบรายงานวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ(Best Practice)

โรงเรียน.....

ชื่อผลงาน.....

1. ความสำคัญของผลงาน
 - 1.1 ความสำคัญสภาพปัญหา
 - 1.2 แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนา
2. จุดประสงค์และเป้าหมาย
3. กระบวนการผลิตผลงานหรือขั้นตอนการดำเนินงาน
 - 3.1 การออกแบบผลงาน/นวัตกรรม
 - 3.2 การดำเนินงานตามกิจกรรม (ตามวงจร PDCA)
 1. ขึ้นเตรียมการ (Plan)
 2. ขึ้นดำเนินการ (Do)
 3. ขึ้นตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนางาน(Check)
 4. ขึ้นสรุปและรายงาน(Action)
 - 3.3 ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
 - 3.4 การใช้ทรัพยากร
4. ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับ
 - 4.1 ผลที่เกิดตามจุดประสงค์
 - 4.2 ผลสัมฤทธิ์ของงาน
 - 4.3 ประโยชน์ที่ได้รับ
5. ปัจจัยความสำเร็จ
6. บทเรียนที่ได้รับ ปรับคุณภาพมุ่งพัฒนาต่อไป
 - 6.1 บทเรียนที่ได้รับ
 - 6.2 ปรับคุณภาพมุ่ง พัฒนาต่อไป
 - 6.3 ข้อควรพึงระวัง
7. การเผยแพร่/การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ
 - 7.1 การเผยแพร่
 - 7.2 การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ

ลงชื่อ

ผู้เสนอ

(.....)

ตำแหน่ง.....

โรงเรียน.....

แบบรายงานผลการดำเนินงานตามกิจกรรม/โครงการ
ตามแผนกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน
โรงเรียน..... สพม.12

1. ชื่อกิจกรรม/โครงการ
2. วัตถุประสงค์
3. เป้าหมาย
 - 3.1 เชิงปริมาณ
 - 3.2 เชิงคุณภาพ
4. ผลการดำเนินงาน
 - 4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์
 - 4.2 การบรรลุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
5. ความสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการสร้างความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน
(.....)

ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ.....ผู้รับรอง
(.....)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน.....